

Luonnonvara- ja
biotalouden
tutkimus 70/2015

Elintarvikemarkkinoiden tuontiriippuvuus

Marja Knuutila ja Eero Vatanen

Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 70/2015

Elintarvikemarkkinoiden tuontiriippuvuus

Marja Knuutila ja Eero Vatanen

Luonnonvarakeskus, Helsinki 2015

ISBN: 978-952-326-147-1 (Painettu)

ISBN: 978-952-326-148-8 (Verkkajulkaisu)

ISSN 2342-7647 (Painettu)

ISSN 2342-7639 (Verkkajulkaisu)

URN: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-148-8>

Copyright: Luonnonvarakeskus (Luke)

Kirjoittajat: Marja Knuutila ja Eero Vatanen

Julkaisija ja kustantaja: Luonnonvarakeskus (Luke), Helsinki 2015

Julkaisuvuosi: 2015

Kannen kuva: Juha Kärkkäinen/Lehtikuva (Haminan ja Porkkalan saaristoväylä helmikuu 1996)

Painopaikka ja julkaisumyynti: Juvenes Print, <http://luke.juvenesprint.fi>

Tiivistelmä

Marja Knuuttila

Luonnonvarakeskus (Luke), Talous ja yhteiskunta, Lönnrotinkatu 3, 50100 Mikkeli,
marja.knuuttila@luke.fi

Eero Vatanen

Itä-Suomen yliopisto, Yliopistokatu 2, 80101 Joensuu, eero.vatanen@uef.fi

Ruokahuollon turvaamisella on Suomessa pitkät perinteet ja elintarvikealan tuontiriippuvuus on tärkeä tietää huoltovarmuuden vuoksi. Tässä tutkimuksessa päivitettiin elintarviketoimialojen tuontipanosasteet ja elintarvikemarkkinoiden tuontiaste vuosille 2008–2012 kertaluonteisten tuotantopanosten eli välituotteiden käytön näkökulmasta. Investointitavaroiden tuonnin vaikutus elintarviketuotannon tuontiasteisiin arvioitiin vuoden 2012 osalta.

Lisäksi tutkimuksessa vertailtiin Suomen, Ruotsin ja Tanskan tuontiasteita. Elintarvikeala Ruotsissa ja Tanskassa poikkeaa suomalaisesta. Vertailu Ruotsin ja Tanskan kesken selvittää, ovatko ne Suomen tavoin riippuvaisia tuonnista. Tutkimus on jatkoa vuonna 2012 päättyneelle Elintarviketuotannon ja elintarvikemarkkinoiden riippuvuus tuonnista -tutkimukselle.

Elintarviketoimialojen tuontipanosaste selvitettiin tuontipanosien arvon osuutena tuotoksen arvosta. Aineisto oli Tilastokeskuksen kansantalouden tilinpidon panos-tuotosaineisto. Menetelmänä käytettiin panos-tuotosmenetelmän tuotosmallia, jonka avulla voidaan laskea tuotannon edellyttämä välitön ja välillinen tuonti.

Analyysi vuosilta 2003–2012 osoittaa, että panostuonnin lisäksi valmiselintarvikkeet huomioon ottava elintarvikemarkkinoiden tuontiaste on kasvanut 0,7 prosenttiyksikön vuosivauhdilla. Valmiselintarviketuonnin kasvua selittää määrän kasvu, sen sijaan tuontipanosissa ovat hinnat nousseet tuontimääriä nopeammin. Panostuonti ja valmiselintarviketuonti ovat kasvaneet lähes samaan tahtiin. Elintarvikemarkkinoiden kokonaistuonnista valtaosa on tuontipanosia.

Vuonna 2012 elintarviketoimialojen investoinnit olivat 2 080 milj. euroa, joista tuontia arvioitiin olevan 825 milj. euroa eli 40 prosenttia. Muiden tuotantopanosten tuonti oli 5 380 milj. euroa ja valmiselintarviketuonti 2 495 milj. euroa. Elintarvikemarkkinoiden tuonti yhteensä oli 8 700 milj. euroa. Investoinnit mukaan lukien elintarvikemarkkinoiden tuontiaste on 28 prosenttia.

Elintarviketuotannon ja jakelun tärkein tuontituoteryhmä on kemikaalit ja kemialliset tuotteet. Näistä suuri osa on maatalouteen tuotavia kasvinsuojeluaineita ja lannoitteita, mutta myös kaikilla aloilla käytettäviä puhdistus- ja desinfiointikemikaaleja. Maataloustuotteiden tuontia ovat puutarhatalouden, nurmi- ja öljykasvien sekä sokerijuurikkaan siemenet. Viljoista ruista tuodaan jauhojen raaka-aineeksi. Alkutuotannon tuotteita tuodaan raakakahvina, hedelminä, marjoina ja vihanneksina elintarviketeollisuuteen raaka-aineiksi. Elintarviketeollisuudessa maataloustuotteita tärkeimpiä tuontituotteita ovat elintarviketeollisuuden puolivalmisteet esimerkiksi soijavalkuainen ja eri rehuaineet. Elintarviketuotannon ja -jakelun sujumiseksi energiaa tuodaan raakaöljynä, kivihienä ja maakaasuna sekä erilaisina öljyalosteina.

Liikkeenjohdon palvelut sekä mainos- ja markkinatutkimuspalvelut ovat tärkeitä tuontituoteryhmiä. Kotimainen elintarviketuotanto ja -kauppa ovat kansainvälisiä. Valmiselintarvikkeita ja tuotantopanosia tuodaan, elintarvikkeita viedään ja jalostus- ja kaupan alan yritykset toimivat ulkomailta. Toisaalta tuloksiin tule suhtautua varauksella palvelualojen tuonnin tilastoinnin ja panos-tuotostaulukoihin kohdistamisen vaikeuksien vuoksi.

Välillinen tuonti eli kotimaan muiden alojen tuonti elintarviketuotantoa ja -jakelua varten tarkoittaa, että elintarvikeala on riippuvainen muusta kotimaan tuotannosta. Mahdollisten tuontihäiriöiden lisäksi tuonti vaikuttaa muillakin tavoin. Keskeisten tuontipanosien kuten energian ja soijan

hintaheilahtelut vaikuttavat tuotannon kannattavuuteen. Valmiselintarvikkeiden tuonnin kasvu lisää kilpailua kotimaassa. Tuotannon ylläpitämiseksi on kehitettävä uusia tuotteita ja lisämarkkinoita on haettava viennistä.

Suomi on Ruotsia ja Tanskaa vähemmän riippuvainen tuonnista. Väkirikkaimman Ruotsin elintarvikemarkkina on suurin, eikä sen oma tuotanto riitä kattamaan kysyntää. Tanskan maaperä soveltuu viljelyyn ja se on vahvasti erikoistunut elintarvikeviettiin. Sianlihan tuotanto vaatii kuitenkin tuontisoijaa. Ruotsissa ja Tanskassa sekä tuontipanosten osuus elintarviketuotannossa että valmiselintarviketuonnin osuus elintarvikemarkkinoilla ovat suuremmat kuin Suomessa. Tärkeimmät tuontipanokset ovat pääasiassa samoja, vaikka erojakin on. Kemikaalit on Suomen tavoin tärkein maatalouden tuontituoteryhmä Ruotsissa ja toiseksi suurin Tanskassa. Rehuraaka-aineet ovat Tanskassa maatalouden tärkein tuontipanos ja tärkeitä ne ovat myös muissa. Öljyjalosteet ovat Suomen lailla tärkeä tuontituoteryhmä Ruotsissa ja Tanskassa. Energian raaka-aineiden tuonti sen sijaan eivät ole yhtä tärkeä Tanskassa kuin muissa maissa. Elintarviketeollisuuden tärkein tuontituoteryhmä kaikissa maissa on oman alan jalosteet eli elintarviketeollisuuden tuotteet.

Tutkimuksen analyysi elintarviketuotannon panostuonnista edellyttää yksityiskohtaista aineistoa. Tehty vertailututkimus tuo uutta tietoa kohdemaiden elintarviketuotannon ja -markkinoiden tuontiriippuvuuksista ja rakenteista. Seikkaperäisempi vertailu edellyttäisi perusteellista syventymistä kohdemaiden tilastojen laadintaan.

Asiasanat: elintarvikemarkkinat, tuonti, tuotosmalli, tuontipanosaste, tuontiaste

Abstract

Marja Knuuttila

Natural Resources Institute Finland, Economics and Society, Lönnrotinkatu 3, FI-50100 Mikkeli,
firstname.lastname@luke.fi

Eero Vatanen

University of Eastern Finland, Yliopistokatu 2, FI-80101 Joensuu, eero.vatanen@uef.fi

Finland has a long tradition of securing its food supply. In terms of security of supply, it is important to know the import contents of the food sector. This study is a continuation of the Dependency of Food Production and Markets on Imported Food and Inputs study completed in 2012. In the present study, the import contents of the food chain industries and the domestic food market were updated for the years 2008–2012 from the perspective of imported inputs utilized in the food chain, i.e. intermediates. In short-term disruptions, there is no direct need to restock long-lasting investment goods. The effect of imported investment goods on the import contents of food production was only estimated for 2012. In addition, import contents for Finland, Sweden and Denmark were compared. The Swedish and Danish food sectors differ from the Finnish sector. The comparison with Sweden and Denmark shows whether they are dependent on imports in the same way as Finland.

The import content for each food chain industry was calculated by dividing the value of the imported inputs by the value of the industry's output. Input-output tables of the National Accounts provided by Statistics Finland were utilized. To include an industry's direct and indirect imported inputs, input-output analysis (an output-to-output model) was used. The analysis for 2003–2012 shows that the import content for the food market has grown at the rate of 0.7 percentage points a year.

The growth in food products for final consumption can be explained by increased volumes while in the case of imported inputs prices have risen at a higher rate than import volumes. The majority of the total imports of the food market are imported inputs. In 2012, investments in the food chain industries totalled EUR 2,080 million, of which imports were estimated to account for 40 per cent. If investments are included, the import content of the food market is 28 per cent.

The most important group of imported products is chemicals and chemical products. A large share of these consists of plant protection products imported for agricultural production, but also cleaning and disinfection agents used by all industries. Imported agricultural products include seeds of horticultural plants, grasses, oilseed crops and sugar beet. Of the cereals, rye is imported as a raw material for flour. Raw coffee, fruits, berries and vegetables, are imported as raw materials for the food industry. However, semi-manufactured food industry products, including soya protein, are more important imported products for the food industry. In order to ensure smooth food production and distribution, energy is imported as crude oil, coal, natural gas and various refined oil products. Business management services and advertising and market research services are important groups of imported items. Food production and trade are international: Food products for final consumption and production inputs are imported, food products are exported, and companies engaged in food processing and trade also operate abroad. However, the results should be treated with care due to the difficulties relating to the statistics of imports in the service industries and the allocation of such imports to the input-output tables.

Indirect import, i.e. import by other domestic industries for food production and distribution, means that the food sector is dependent on other domestic production. In addition to the risk of import disruptions, import has other impacts. The price fluctuations of imported key inputs, such as energy and soya, affect the profitability of production. Growth in the imports of food products for

final consumption promotes competition in Finland. To maintain production, Finnish companies must develop new products and seek new markets by exporting.

Finland is less dependent on imports than Sweden and Denmark are. Sweden, with the highest population, has the largest food market, and its own production does not cover demand. In Denmark, the soil is suitable for cultivation, and the country strongly specialises in food exports. However, pig production requires imported soya. In Sweden and Denmark, both the share of imported inputs of food production and the share of imported food products for final consumption of the food market are larger than in Finland. The most important imported inputs are mainly the same in the three countries, but there are also differences. Similarly to Finland, chemicals are the most important group of imported products for agriculture in Sweden, and the second most important in Denmark. Raw materials for feed are the most important imported inputs for agriculture in Denmark, and they are also important in the other two countries.

Similarly to Finland, refined oil products are an important group of imported products in Sweden and Denmark, while the import of energy raw materials is not as important for Denmark as for the other two countries. The most important group of imported products for the food industry in the three countries is processed products of the same sector, i.e. products of the food industry.

The analysis of the imported inputs of food production requires detailed data. The comparison carried out provides new information on the import dependencies and structures of food production and food markets in the target countries. A more detailed comparison would require an in-depth study of the compilation of statistics in the target countries.

Keywords: food sector, imported inputs, output-output model

Alkusanat

Suomessa tuotetaan monia maataloustuotteita ja elintarviketeollisuus jalostaa ne elintarvikkeiksi. Usein ei tulla ajatelleeksi, että ruuan tuottamiseen ja jakeluun kuluttajille tarvitaan tuontia. Tieto elintarvikealan tuonnista on tärkeä huoltovarmuuden turvaamiseksi. Tutkimus jatkaa vuonna 2012 päättynyttä Elintarviketuotannon ja elintarvikemarkkinoiden riippuvuus tuonnista tutkimusta. Tämän tutkimuksen on rahoittanut Huoltovarmuuskeskus, jolle lämpimät kiitokset. Rahoitus mahdollisti tutkimuksen koskemaan myös Ruotsia ja Tanskaa. Tutkimuksen seurantaryhmänä toimi huoltovarmuusorganisaation elintarvikehuoltosektorin Tiimi. Kiitokset hyvästä yhteistyöstä Jyrki Hakola ja Juha Mantila Huoltovarmuuskeskuksesta, elintarvikehuoltosektorin poolien valmiuspäällikkö Aili Kähkönen, Markus Lassheikki Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry, Heikki Laurikainen Suomen Pelastusalan Keskusliitto SPEK ry sekä elintarvikehuoltosektorin poolien edellinen valmiuspäällikkö Viljo Holopainen. Ensio Hytöselle Hankkija Oy:ltä kiitokset tutustumismatkasta Tanskan maaatalouteen. Käsikirjoituksen kommentoinnista suuret kiitokset Csaba Jansikille ja Jyrki Niemelle. Raportti ei olisi valmistunut ilman Jaana Ahlstedtin taitoja, lämpimät kiitokset Jaanalle.

Joulukuussa 2015

Tekijät

Sisällys

1. Johdanto	9
2. Aineisto, käsitteet ja määritelmät	10
2.1. Aineisto	10
2.2. Käsitteet ja määritelmät	11
3. Elintarviketoimialojen panostuonti	12
3.1. Tuontipanosaste 2008–2012	12
3.2. Tuontipanosaste 2012	12
3.3. Välitön ja välillinen panostuonti 2012	14
3.3.1. Maatalous	15
3.3.2. Lihanjalostus	16
3.3.3. Kalanjalostus	17
3.3.4. Hedelmien ja kasvien jalostus	18
3.3.5. Kasvi- ja eläinöljyjen ja -rasvojen valmistus	19
3.3.6. Maitotaloustuotteiden valmistus.....	19
3.3.7. Mylly- ja tärkkelystuotteiden valmistus	20
3.3.8. Leipomotuotteiden, makaronien yms. valmistus.....	21
3.3.9. Muiden elintarvikkeiden valmistus	21
3.3.10. Eläinten ruokien valmistus	22
3.3.11. Juomien valmistus.....	23
3.3.12. Elintarvikekauppa.....	23
3.3.13. Ravitsemistoiminta.....	24
3.4. Panostuonti tuontituoteryhmittäin 2012	25
4. Elintarvikemarkkinoiden tuonti	27
4.1. Tuonti 2003–2012	27
4.2. Tuontiaste 2003–2012	28
4.3. Investointien tuonti 2012	29
4.4. Tuonti 2012.....	30
5. Tuontiasteen muutoksia 2003–2012 selittävät tekijät	31
5.1. Elintarvikemarkkinoiden tuontiasteen muutos	31
6. Vertailu Ruotsiin ja Tanskaan	34
6.1. Elintarviketoimialojen tuontipanosasteet	35
6.2. Elintarviketoimialojen panostuonti tuoteryhmittäin	36
6.3. Elintarvikemarkkinoiden tuonti vuonna 2011	38
7. Yhteenveto ja johtopäätökset	41

1. Johdanto

Suomessa ruokahuollon turvaamisella osana huoltovarmuutta on pitkät perinteet (Kananen 2015). Elintarvikkeiden ja elintarvikealan panosten tuonti ovat ruokahuollon sujumisen kannalta välttämättömiä. Kuitenkin elintarvikemarkkinoiden liian suuri riippuvuus tuonnista aiheuttaa riskin toiminnalle häiriötilanteissa, minkä vuoksi tuontiriippuvuuden seuranta on tarpeellista.

Tutkimus on jatkoa vuonna 2012 päättyneelle Elintarviketuotannon ja elintarvikemarkkinoiden riippuvuus tuonnista -tutkimukselle (Knuutila ym. 2012). Tutkimuksessa päivitetään elintarviketoimialojen tuontipanosasteet ja elintarvikemarkkinoiden tuontiaoste vuosille 2008–2012 kertaluonteisten tuotantopanosten eli välituotteiden käytön näkökulmasta. Pitkäkestoisten tuotantopanosten eli investointihyödykkeiden tuonnin vaikutus elintarviketuotannon tuontiaosteisiin arvioidaan vuodelta 2012. Lisäksi vertaillaan Suomen, Ruotsin ja Tanskan tuontiaosteita.

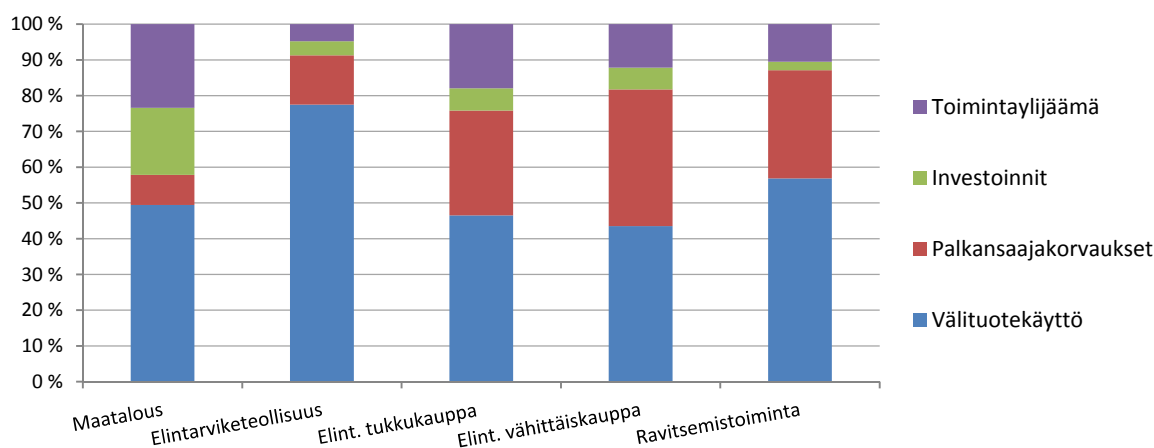
Päivityksen tavoitteena on selvittää, jatkuuko vuosina 2003–2008 havaittu elintarvikealan tuontiriippuvuuden kasvu edelleen ja miten investoinnit vaikuttavat tuontiaosteeseen. Lisäksi selvitetään, miten Suomen, Ruotsin ja Tanskan elintarvikealojen tuontiriippuvuuden poikkeavat toisistaan.

Elintarviketuotannon toimialojen tuontipanosaste selvitetään tuontipanosien arvon osuutena tuotoksen arvosta. Tutkimuksen pääaineisto on Tilastokeskuksen (TK) kansantalouden tilinpidon panos-tuotosaineisto (Tilastokeskus 2015a). Menetelmänä käytetään panos-tuotosmenetelmän tuotostmallia, jonka avulla voidaan laskea elintarviketuotannon edellyttämä välitön ja välillinen tuonti. (Knuutila ym. 2012)

Kansantalouden tilinpidossa tuotannon arvoa kutsutaan tuotokseksi ja kertaluonteisten panosten käyttöä välituotekäytöksi. Talouskeskustelussa useimmiten käytetyt liikevaihdon ja tuotannon bruttoarvon käsitteet tarkoittavat samaa kuin tuotos ja tulot. Tuotoksen myymisestä saadaan tulot (liikevaihto), jotka käytetään tuotantotoiminnassa tarvittavien välituotepanosten ja tuotannontekijöiden (työvoima, pääoma) hankintaan.

Tutkittavat elintarviketoimialat ovat alkutuotanto-, jalostus- ja palvelualoja. TK:n tarkennetussa panos-tuotosaineistossa on yksi maatalouden toimiala ja kymmenen elintarviketeollisuuden toimialaa. Elintarvikekaupan panoskäytöstä tietoja ei julkaista. Tämän vuoksi elintarvikekaupan panos-tuonti lasketaan tukku- ja vähittäiskaupan tuontipanosrakenteiden avulla (elintarvikekaupan panos-tuonti ei sisällä valmistelintarviketuontia). Elintarvikekaupan toimialojen osuus tukku- ja vähittäiskaupan toimialojen tuotoksesta saadaan Knuutilan (2015) tuloksista.

Välituotekäytön ja investointien lisäksi myös elintarviketoimialojen palkansaajakorvauksiin ja toimintaylijäämään (kuva 1) sisältyy tuontia. Etenkin maataloilla käytetään ulkomaista työvoimaa. Elintarviketeollisuuden, elintarvikekaupan ja ravitsemistoiminnan yrityksissä on ulkomaalaisia omistajia, joiden toimintaylijäämän tuloutukset ovat korvausta pääoman tuonnista. Elintarvikealan ulkomaisen työvoiman käytön ja omistuksen vaikutusta tuontiin ei tässä tutkimuksessa tutkittu.

Kuva 1. Elintarviketoimialojen kulurakenne vuonna 2012, %. Aineistolähde: Tilastokeskus 2015b.

2. Aineisto, käsitteet ja määritelmät

2.1. Aineisto

Tutkimusaineistona käytetään TK:sta tilattuja kansantalouden tilinpidon tarkennettuja koko maan panos-tuotostaulukoita vuosilta 2003–2012. Uudempia aineistoja ei ole saatavissa, koska panos-tuotosaineisto julkaistaan kolmen vuoden viiveellä, joten vuoden 2013 aineisto olisi käytettävissä vuoden 2016 alussa. Tarkennetussa panos-tuotostaulukossa elintarviketeollisuus on TK:n julkaisutasa tarkemmalla toimialajaolla ja elintarvikealaan kuuluva ravitsemistoiminta on oma erillinen toimiala.

Uutta aineistossa ovat vuodet 2008–2012. Vuoden 2008 tulokset päivittyvät toimialaluokituksen uudistuksen (TOL2008) vuoksi. Aineiston luvut ovat perushintaisia eli niihin ei sisälly tuotannon panoskäytön tuoteveroja, mutta niihin sisältyvät tuotetukipalkkiot. Valtaosa maataloustuista maksetaan perushintaiseen tuotokseen sisällyttämättöminä muina tuotantotukipalkkioina (yht. 1 743 milj. euroa vuonna 2012).

Muut tuotantotukipalkkiot ovat tuotetukipalkkioiden tapaan korvausta tuotannosta aiheutuville kustannuksille maataloudessa. Samaa määrää tuotantoa ei olisi syntynyt ilman tukea. Tästä syystä olemme lisänneet maatalouden perushintaiseen tuotokseen muut tuotantotukipalkkiot. Maatalouden tuontipanosasteeseen tämä vaikuttaa siten, että maatalouden tuontipanosaste on matalampi kuin perushintaisesta tuotoksesta tai markkinoilta saaduista tuloista laskettuna.

Kansantalouden tilinpidossa taloudellinen toiminta kuvataan toimialoittain. Yritykset luokitellaan toimialoille niiden pääasiallisen tuotannon mukaan. Tutkimusjaksolla toimialaluokitus uudistettiin vuonna 2008. Vuosien 2003–2007 tulokset noudattavat aiempaa TOL2002 luokitusta ja vuodet 2008–2012 uutta TOL2008 luokitusta. TOL2008 luokitus on esitelty liitteessä 1.

Toimialaluokitusuudistus vaikutti elintarviketoimialojen tuontianalyysiin siten, että maataloudesta on TOL2008 luokituksessa käytettävissä vain yksi toimiala aiemman neljän sijaan. Elintarviketeollisuuden uudistus puolestaan toi yhden uuden toimialan ”107 Leipomotuotteiden, makaronien yms. valmistus”, mikä täsmensi aiemman kokoomaluokan ”158 Muu elintarvikkeiden valmistus” sisältöä.

Elintarviketoimialojen panostuontia voidaan tarkastella vuosina 2003–2007 72 tuontituoteryhmän tarkkuudella ja vuodesta 2008 alkaen 75 tuontituoteryhmän (liite 2). Tuontituoteluokituksen osalta uudistus oli parannus, sillä aiempi palvelutuoteryhmä ”74 Muut liike-elämän palvelut” on eritelty useampaan palvelutuoteryhmään esimerkiksi ”69_70 Liikkeenjohdon palvelut”, ”72 Tieteellinen tutkimus ja kehittäminen” ja ”73 Mainostoiminta ja markkinatutkimus”.

Elintarviketoimialojen ulkomailta ostamat palvelut eli muut kuin aineelliset hyödykkeet ovat osa panostuontia. Tyyppillisten yritysten välisten liikkeenjohdon palvelujen kuten pääkonttori-, suhdetoiminta- ja viestintäpalvelujen lisäksi tuontipalveluja ovat tieteelliset tutkimus- ja kehittämispalvelut, erilaiset mainos- ja markkinatutkimuspalvelut, koulutus- ja virkistyspalvelut sekä immateriaalioikeudet (rojaltit, lisenssimaksut). Kuljetus-, rahoitus- ja vakuutuspalvelut ovat omia tuontituoteryhmiään.

Elintarvikekauppa on mukana tutkimuksen elintarviketoimialojen tuontipanoslaskennassa. Elintarvikekaupan panostuonti ja tuontipanosaste eivät sisällä valmiselintarvikkeiden tuontia vaan ainoastaan elintarvikkeiden välittämiseen tavarantoimittajilta kuluttajille tarvittavat tuontipanoset (esim. kuljetus, energia, palvelut). Tämä lähestymistapa kohdistaa tuontiriippuvuustarkastelun erityisesti elintarvikkeiden tuotantoketjuun ja toimivuuteen häiriötilanteissa. Valmiselintarviketuonti tulee mukaan elintarvikemarkkinoiden tuontiin.

TK:n panos-tuotosaineistossa elintarvikekauppaa ei ole eritelty omaksi toimialakseen vaan se sisältyy kokonaistason ”46 Tukkukauppa ja agentuuri toiminta” ja ”47 Vähittäiskauppa” toimialoihin. Tästä syystä elintarvikkeiden tukkukaupan ja elintarvikkeiden vähittäiskaupan tuontipanosasteet kuvaavat koko kauppaa, eivätkä ota huomioon elintarvikekaupan erityispiirteitä. Elintarvikkeiden tukkukaupan ja elintarvikkeiden vähittäiskaupan tuontipanosasteet voivat siten olla joko suuremmat

tai pienemmät kuin saadut koko kauppaa kuvaavat luvut. Kaikkien elintarviketoimialojen yhteisen tuontipanosasteen laskentaa varten tutkimuksessa on arvioitu elintarvikekaupan osuus koko kaupasta (Knuutila 2015). Arvioimiseen on käytetty TK:n kaupan tilinpäätösaineistoja sekä tukkukaupan ja vähittäiskaupan määrävuosiselvityksiä.

TK:n aineistojen lisäksi tutkimuksessa käytetään Tullin ulkomaankaupan tilastoja (Tulli 2015), josta saadaan myös tuonnin määrätietoja arvotietojen lisäksi. Tanskan ja Ruotsin laskennassa käytetään kansallisten tilastotoimistojen aineistoa (Statistiska centralbyrån 2015, Danmarks statistik 2015).

2.2. Käsitteet ja määritelmät

Elintarviketoimialan tuonti on välitöntä ja välillistä panostuontia. Nämä yhdessä muodostavat elintarviketoimialan panostuonin. Välitön panostuonti kuvaa sitä, minkä arvosta toimiala on hankkinut tuotteidensa valmistamiseen tarvittavia ulkomaisia panoksia. Toimialan tuotanto edellyttää tuontia myös kaikilla niillä toimialoilla, jotka kotimaassa valmistavat välituotteita elintarviketoimialalle panoksiksi. Tämä jälkimmäinen tuonti on elintarviketoimialan välillistä panostuontia.

$$\text{Elintarviketoimialan tuontipanosaste} = 100 * \frac{\text{Elintarviketoimialan panostuonti, euroa}}{\text{Elintarviketoimialan tuotos, euroa}}$$

Kaikkien elintarviketoimialojen panostuontiin mukaan lasketaan välittömän ja välillisen tuonnin päällekkäiset erät yhteen kertaan. Esimerkiksi maatalouden tuomat kasvinviljelykemikaalit ovat sen välitöntä tuontia ja samalla osittain maidonjalostuksen välillistä tuontia. Kaikkien elintarviketoimialojen panostuontiin lasketaan mukaan tältä osin vain maatalouden välitön kasvinviljelykemikaalituonti.

$$\text{Kaikkien elintarviketoimialojen tuontipanosaste} = 100 * \frac{\text{Elintarviketoimialojen panostuonti, euroa}}{\text{Elintarviketoimialojen yhteenlaskettu tuotos, euroa}}$$

Elintarvikemarkkinoiden tuontiaastetta laskettaessa panostuonin lisäksi otetaan huomioon valmiselintarviketuonti ja elintarviketoimialojen vienti. Kotimaan elintarvikemarkkinat ovat elintarviketoimialojen yhteenlaskettu tuotos lisättyinä valmiselintarviketuonnilla ja vähennettynä elintarviketoimialojen viennillä. Vientiin sisältyvä panostuonti vähennetään.

Elintarvikemarkkinoiden tuontiaaste =

$$100 * \frac{(\text{Elintarviketoimialojen panostuonti} + \text{valmiselintarvikkeiden tuonti} - \text{elintarvikkeiden vientiin sisältyvä panostuonti}) \text{ euroa}}{(\text{Elintarviketoimialojen yhteenlaskettu tuotos} - \text{elintarviketoimialojen vienti} + \text{valmistarvikkeiden tuonti}) \text{ euroa}}$$

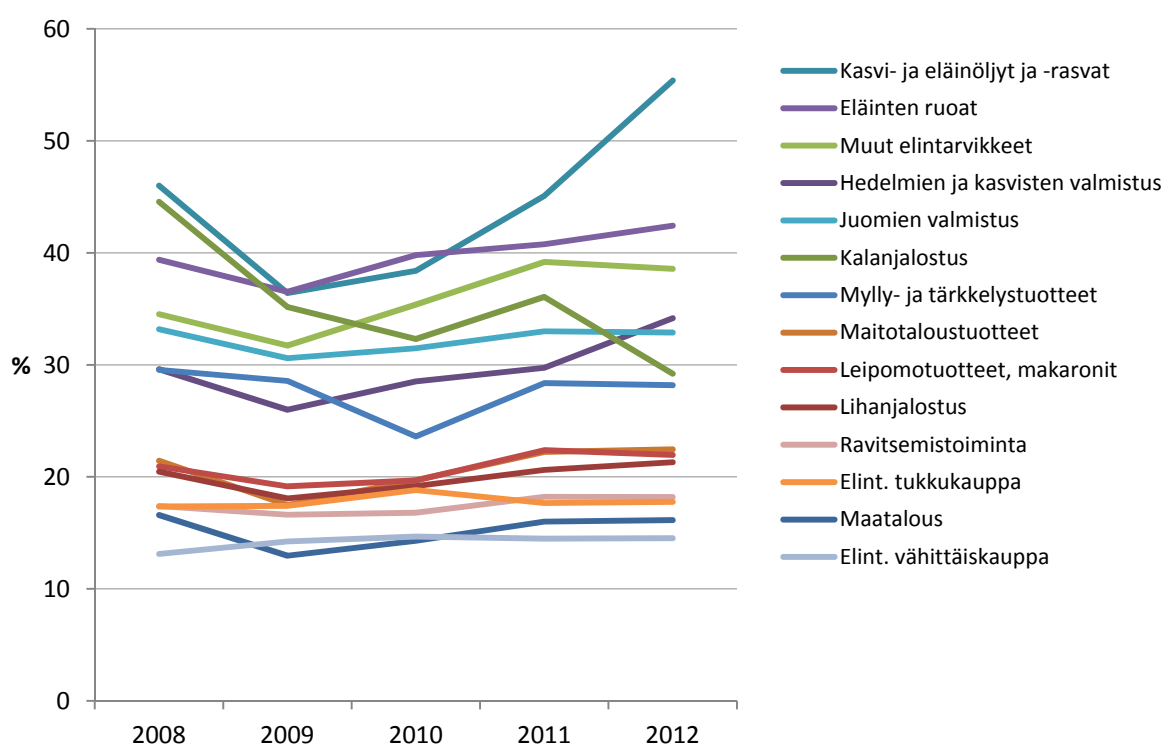
jossa elintarvikkeiden vientiin sisältyvä panostuonti =

elintarvikevienti * kaikkien elintarvikealojen tuontipanosaste/100.

3. Elintarviketoimialojen panostuonti

3.1. Tuontipanosaste 2008–2012

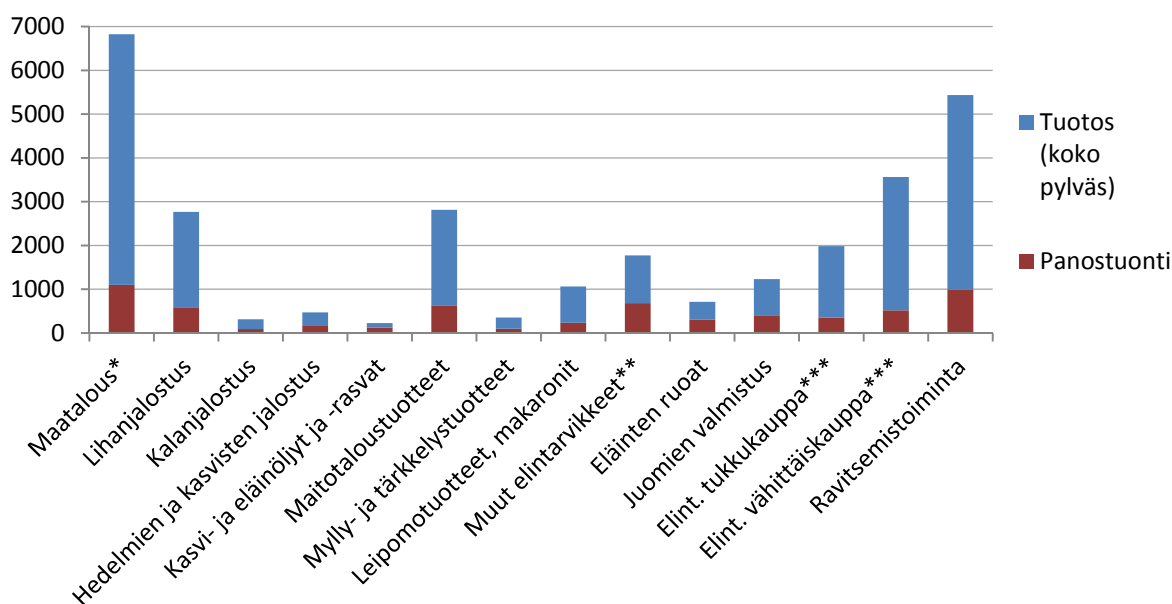
Pääsääntöisesti elintarviketoimialojen tuontipanosasteet nousivat vuosien 2008–2012 aikana (kuva 2). Lukuun ottamatta maatalouden, kalanjalostuksen, mylly- ja tärkkelysalan sekä juomien valmistuksen toimialoja vuoden 2012 tuontipanosaste oli muilla toimialoilla suurempi kuin vuonna 2008. Suurin nousu oli kasvi- ja eläinöljyjen ja -rasvojen jalostuksessa. Seuraavaksi eniten nousivat hedelmien ja kasvien valmistuksen sekä muiden elintarvikkeiden valmistuksen tuontiaasteet. Kalanjalostuksen tuontipanosaste laski eniten. Alan tuontipanosasteen laskun vuodesta 2008 selittää ensisijaisesti tuotoksen 63 prosentin kasvu vuodesta 2008 vuoteen 2012. Kun tuontiraaka-aineen arvo pysyi ennallaan, tuontipanosaste oli vuonna 2012 enää 29 prosenttia.

Kuva 2. Elintarviketoimialojen tuontipanosasteet 2008–2012, %.

3.2. Tuontipanosaste 2012

Kun elintarviketoimialojen euromääräiset panostuonnit tiedetään, voidaan elintarviketoimialojen tuontipanosaste, joka kuvaa panostuonnin osuuden tuotoksesta, laskea (kuva 3). Panostuonti on euromääräisesti suurin maataloudessa ja ravitsemistoiminnassa, jotka myös ovat suurimmat elintarviketoimialat (kuva 3 ja 4).

*Maatalous sisältää perinteisen kasvi- ja kotieläintuotannon lisäksi puutarhatalouden ja muun kotieläintuotannon (porot, mehiläiset, turkiseläimet). Tuotos sisältää maatalouden tuet 2 041 milj. euroa.

**Muiden elintarvikkeiden valmistukseen kuuluvat sokeri, makeiset, kahvi, tee, mausteet, maustekastikkeet, erikoisruoat sekä valmisaterioiden valmistus eli alat, joita ei alan koon tai tilastotietojen salassapitorajoitusten vuoksi ole esitetty omina elintarvikealoinaan.

*** Elintarvikkeiden vähittäiskaupan ja elintarvikkeiden tukkukaupan tuotos ei sisällä välitettävien elintarvikkeiden ostoarvoa vaan niiden välittämisestä aiheutuvat kulut (Knuutila 2015).

Kuva 3. Elintarviketoimialojen tuotos ja panostuonti tuotoksesta vuonna 2012, milj. euroa.

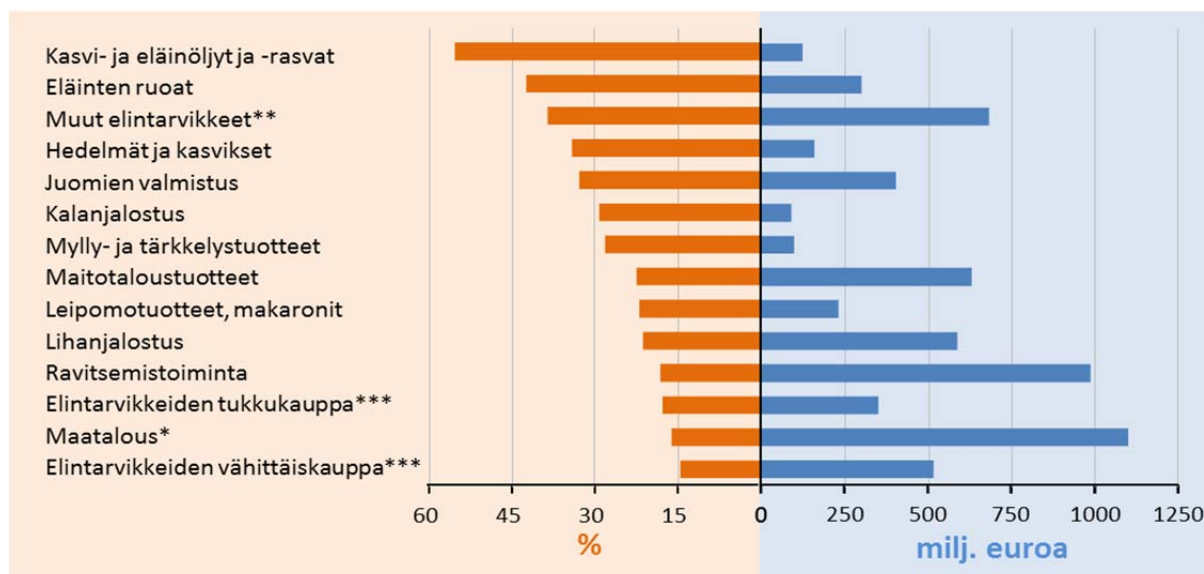
Kasvi- ja eläinöljyjen ja -rasvojen valmistuksen tuontipanosaste 55 prosenttia oli vuonna 2012 elintarviketoimialojen suurin (kuva 4). Öljykasvinsiemeniä tuodaan rehualan raaka-aineiksi. Ravintorasvatarpeeseen riittäisi kotimainen rypsi. Toimialaan kuuluvat ravintorasvavalmistuksen lisäksi öljynpuristamot. Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilaston (Tilastokeskus 2015c) mukaan Suomessa on noin 20 alan yritystä, joista suuri osa on pieniä erikoisöljyjä tuottavia puristamoja.

Eläinten ruokien valmistuksen tuontipanosaste 42 prosenttia oli toiseksi korkein. Eläinten ruokien valmistuksen korkea tuontipanosaste on seurausta Suomen rehuvalkuaisvajasta. Tuontipanoset ovat valtaosin soijaa ja rapsia mutta myös kivennäis- ja hivenaineita, vitamiineja, aminohappoja ja muita lisäaineita. Rehualan yrityksiä on kaikkiaan 74, joista 15 on erikoistunut lemmikkieläinten ruokiin.

Muiden elintarvikkeiden valmistuksen tuontipanosaste 39 prosenttia oli elintarviketoimialoista kolmanneksi korkein. Korkeahko tuontipanosaste selittyy sillä, että useat siihen kuuluvat tuotteet valmistetaan ensisijaisesti tai ainoastaan ulkomailta saatavasta raaka-aineesta. Näitä ovat esimerkiksi kahvi, tee, kaakao ja mausteet. Myös sokerin ja makeisten valmistus kuuluu tähän. Kaikkiaan alan yrityksiä on 235, joista iso osa on eines- ja valmisruokien valmistajia.

Hedelmien ja kasvien jalostuksen tuontipanosaste 34 prosenttia oli elintarviketoimialoista neljänneksi korkein. Kotimainen raaka-aine ei kata alan raaka-ainetarpeita vaan hedelmiä, marjoja ja kasviksia tuodaan. Alaan sisältyy myös hedelmä- ja marjamehujen valmistus sekä hillojen, marmeladien ja hyytelöiden valmistus. Alalla toimii 155 yritystä.

Juomien valmistuksen tuontipanosaste 33 prosenttia oli elintarviketoimialojen viidenneksi korkein. Muista toimialoista poiketen tuonti on ensisijaisesti muuta kuin juomien raaka-aineita esimerkiksi kemikaaleja, muovi- ja metallituotteita. Ala sisältää alkoholi- ja virvoitusjuomien valmistuksen. Oluen lisäksi alaan kuuluu maltaan ja mallasuutteen valmistus. Yrityksiä on kaikkiaan 87. Toimialan tuontiaastetta nostaa se, että pakkauksien (tuontiraaka-ainetta) arvo on varsin suuri niiden sisällön arvoon nähden.

Kuva 4. Elintarviketoimialojen tuontipanosaste (%) ja panostuonti (milj. euroa) vuonna 2012.

Kalanjalostuksen tuontipanosaste on 29 prosenttia vuonna 2012. Tuonnista valta-osa on kala-raaka-ainetta. Yrityksiä alalla toimii 157.

Mylly- ja tärkkelystuotteiden valmistuksen tuontiasete oli 28 prosenttia. Tuontituotteita ovat ruis, maissi ja riisi raaka-aineina ja välituotteina. Alan yritykset käyttävät pääraaka-aineenaan kotimaista viljaa. Yrityksiä on alalla 72.

Tärkeiden elintarviketoimialojen maitotaloustuotteiden valmistuksen (22 prosenttia), leipomotuotteiden (22 prosenttia) sekä lihanjalostuksen (21 prosenttia) tuontipanosasteet olivat jalostusaloista pienimmät. Nämä alat jalostavat pääasiassa kotimaista raaka-ainetta. Maitotaloustuotteiden valmistajia on kaikkiaan 61, leipomo- ja vastaavien jauhotuotteiden valmistajia 695 ja lihanjalostusyrittäjiä 211.

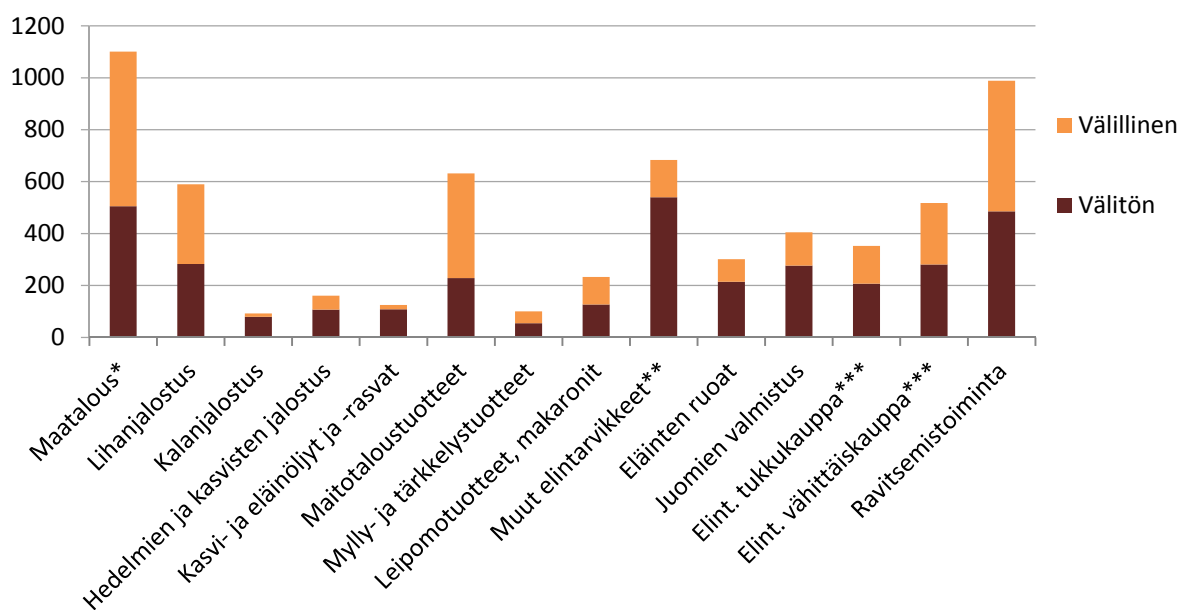
Ravitsemistoiminnan tuontipanosaste (18 prosenttia) on elintarvikealoista pienempiä. Alan työvoimavaltaisuuden vuoksi sen tuotoksen arvossa on suhteellisesti vähemmän tavaroiden ja palveluiden välituotekäyttöä. Tällöin tuonin osuuskaan ei voi olla suuri suhteessa tuotokseen.

Maatalouden tuontipanosaste 16 prosenttia on elintarviketoimialoista toiseksi pienin. Maatalous on myös ihmis- ja konetyövaltainen ala, jolloin välituotteiden osuus jää suhteellisesti vähäisemmäksi. Mikäli rakennus- ja koneinvestointeihin sisältyvä tuonti otetaan huomioon, niin tuontipanosaste nousee yli 20 prosentin.

Elintarvikkeiden tukkukaupan ja elintarvikkeiden vähittäiskaupan tuontipanosasteita ei voitu aineistosta laskea, siksi ne ovat samat kuin koko tukku- ja vähittäiskaupan tuontipanosasteet. Edellisen tuontipanosaste on 18 prosenttia ja jälkimmäisen 15 prosenttia.

3.3. Välitön ja välillinen panostuonti 2012

Elintarviketoimialan tuontipanosasteessa otetaan huomioon kaikki se tuonti, joka on tarvittu toimialan tuotteiden tuottamiseksi. Tuontipanosasteet ovat sekä välittömiä että välillisiä (kuva 5). Välitön panostuonti kuvaa sitä, minkä arvosta toimiala on tuonut ulkomaisia panoksia. Toimialan tuotanto edellyttää tuontia myös kaikilla niillä toimialoilla, jotka kotimaassa valmistavat välituotteita elintarviketoimialalle. Tämä tuonti on elintarviketoimialan välillistä panostuontia. Seuraavassa esitetään tuoteryhmittäin elintarviketoimialojen välitön ja välillinen panostuonti.

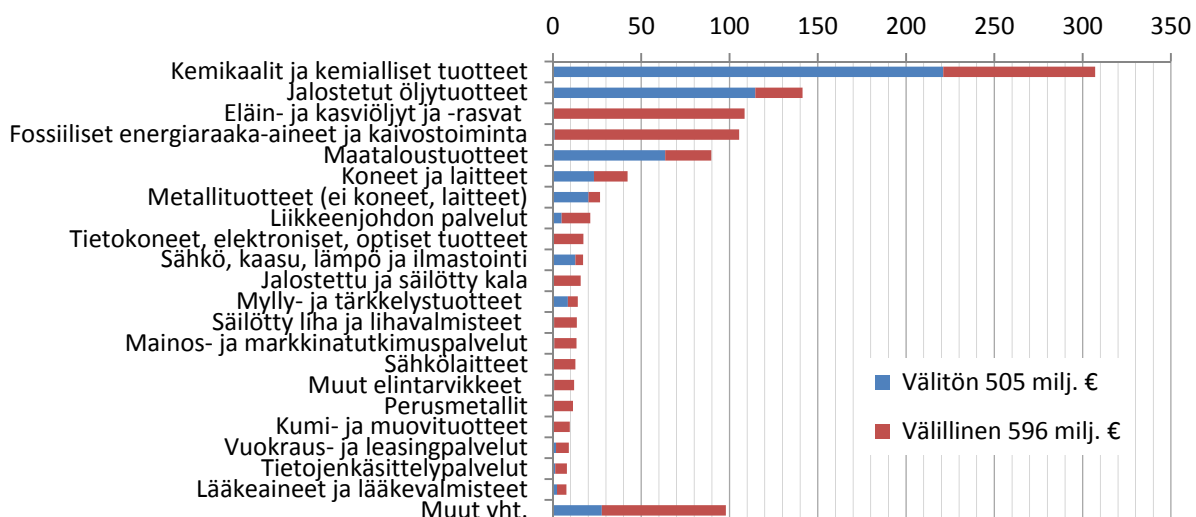

Kuva 5. Elintarviketoimialojen välitön ja välillinen panostuonti vuonna 2012, milj. euroa.

3.3.1. Maatalous

Maatalouden panostuonnin arvo oli 1 101 milj. euroa, josta 505 milj. euroa oli välitöntä ja 596 milj. euroa välillistä (kuva 6). Välillisen tuonnin suuri osuus ja jakauma osoittavat maatalouden olevan merkittävästi riippuvainen muista toimialoista.

Maatalous on riippuvainen sekä välittömästä että välillisestä kemikaalituonnista. Runsaan 300 milj. euron kemikaalituonnista yli 70 prosenttia on välitöntä, sellaisenaan maatalouden käyttöön tulevaa tuontia. Esimerkiksi kaikki kasvinsuojeluaineet ovat tuontitavaraa. Kasvinsuojeluaineita tuodaan vuosittain vähittäismyyntimuodossa noin 70 milj. eurolla (Tulli 2015). Myös lannoitteita ja desinfiointiaineita tuodaan valmiina. Maatalouden käyttöön kotimaassa valmistettujen kemikaalien tuotantoon on käytetty tuontiraaka-aineita, jotka ovat laskennallisesti maatalouden välillistä tuontia. Suomessa ei valmisteta ammoniakkia, joten esimerkiksi ammoniakin tuonti lannoiteteollisuuden typen valmistukseen kuuluu tähän ryhmään. Tilastoluokituksissa myös ydinvoimaloiden polttoainesauvat kuuluvat kemikaalien tuoteryhmään. Täten maatalouden käyttämä ydinsähkö lisää sen edellyttämää välillistä kemikaalituontia.

Kuva 6. Maatalouden panostuonti tuoteryhmittäin vuonna 2012 (yht. 1 101 milj. euroa).

Energiatuonti on jakautunut useampaan tuontituoteryhmään, mutta jalosteina ja raaka-aineina (raakaöljy, kivihiili, maakaasu) se on lähes yhtä suuri kuin kemikaalit yksittäisenä tuoteryhmänä. Suurin energiatuontituoteryhmä on jalostetut öljytuotteet 141 milj. euroa. Myös tästä tuoteryhmästä valtaosa on välitöntä tuontia (115 milj. euroa). Välitön tuonti on poltto- ja voiteluaineiden valmistustuotteita, jotka maatalouden tarvikkekauppa, erikoistuneet huoltoasemat, erikoiskaupat jne. välittävät maataloudelle. Maatalouden voima- ja työkoneita voitelevat erikoisöljyt, jotka ovat osittain tuontitavaraa.

Eläin- ja kasviöljyt ja -rasvat 109 milj. euroa on öljypuristamojen valkuaispitoista sivutuotetta. Rehuvalmistajat tuovat tämän raaka-aineen eläinrehujen valmistamiseksi maataloudelle.

Fossiiliset energiaraaka-aineet ja kaivostoiminnan tuotteet 105 milj. euroa on myös lähes kokonaisuudessaan välillistä tuontia. Tuoteryhmään kuuluvat tuontien energiaraaka-aineista kivihiili, maakaasu ja raakaöljy. Maatalous ei käytä suoraan energiaraaka-aineita vaan öljynjalostamo tuo raakaöljyn ja jalostaa sen edelleen maatalouden polttoaineeksi. Tähän sisältyy myös lannoitteiden valmistuksessa käytettävän energian energiaraaka-ainetuonti siltä osin kuin lannoite päättyy maatalouteen kotimaassa. Kaivostoimintatuotteiden ryhmään kuuluvat myös lannoiteteollisuuden tarvitsemat kalium, magnesium ym. ravinteet, joita ei Suomessa tuoteta.

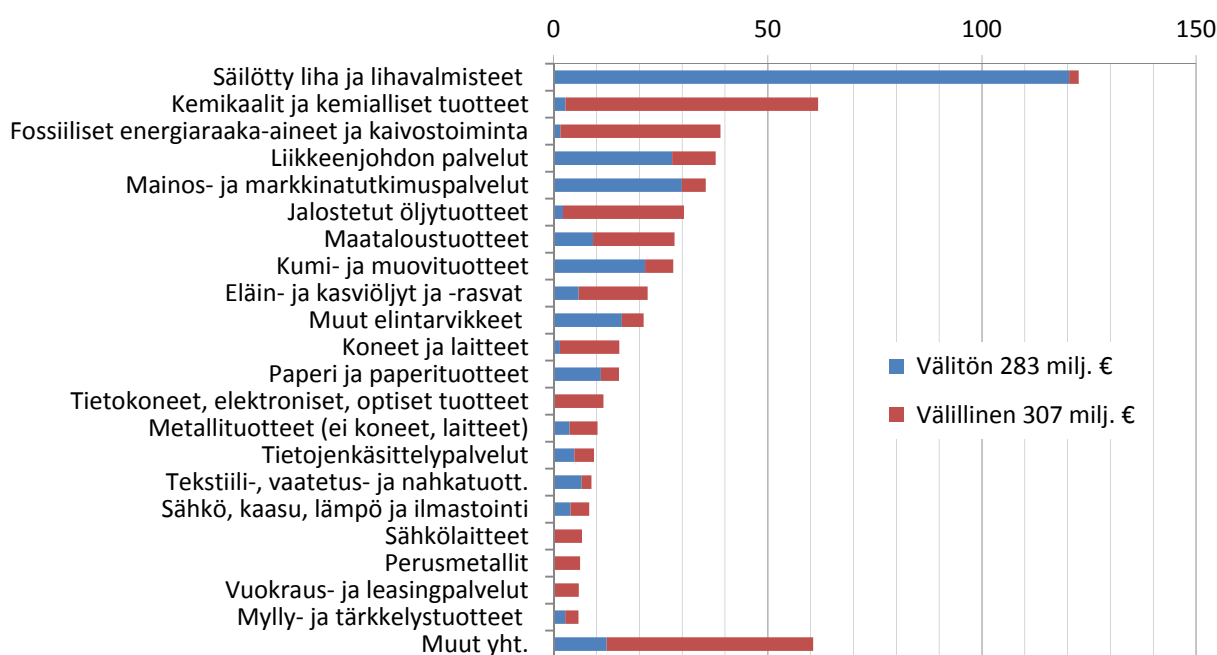
Maataloustuotteiden arvo on 90 milj. euroa. Tämä on valtaosin välitöntä tuontia. Maatalouteen tuodut siemenet ovat tärkeitä tuotannon kannalta. Esimerkiksi öljykasvien, sokerijuurikkaan ja puutarhatalouden siemeniä ei tuoteta kotimaassa. Tähän kuuluu myös tuotanto- ja jalostuseläintuonti.

Tuontia on myös koneissa, laitteissa ja muissa metallituotteissa, joita ei lasketa investointitavaroiksi vaan käytetään tuotannon välituotteina.

3.3.2. Lihanjalostus

Lihanjalostus sisältää sekä eläinten teurastuksen että lihan jatkojalostuksen ruho- ja palalihaksi ja muiksi lihajalosteiksi kotimaassa. Kokonaispanostuonnin arvo oli 590 milj. euroa, josta välillistä yli puolet eli 307 milj. euroa ja välitöntä 283 milj. euroa (kuva 7). Lihanjalostuksen välillisen panostuonnin suuri osuus on seurausta siitä, että ala on kiinteästi kytköksissä muihin kotimaan aloihin, etenkin maatalouteen.

Lihan ja lihavalmisteiden merkittävä välitön tuonti osoittaa sen, että raaka-aineena käytetään tuontilihaa, jonka osuus on yli 40 prosenttia välittömästä tuonnista. Kotimainen lihanjalostus leikkaa ja esikäsittelee tuontilihaa kuluttajille ja ravitsemisliikkeille.

Kuva 7. Lihanjalostuksen panostuonti tuoteryhmittäin vuonna 2012 (yht. 590 milj. euroa).

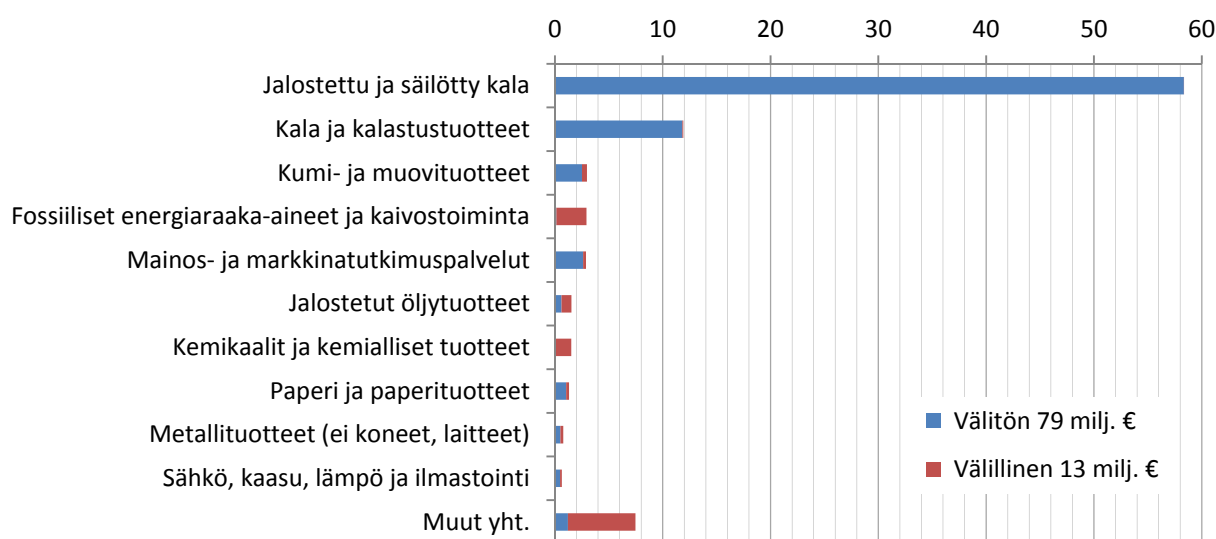
Kemikaalit 62 milj. euroa ja raakaöljy, kivihiili, maakaasu ym. kaivostoiminnan ja louhinnan tuotteet 39 milj. euroa sekä jalostetut öljytuotteet 30 milj. euroa ovat valtaosin välillistä tuontia, joka on käytetty kotimaan maataloudessa liharaaka-aineen tuottamiseen. Lihanjalostuksen oma välitön tuonti näissä tuoteryhmissä on vähäistä.

Liikkeenjohdon palvelut ja mainos- ja markkinatutkimuspalvelut ovat lihanjalostuksessa tärkeä tuontipalveluryhmä, joka on suurimmaksi osaksi välitöntä tuontia. Ulkomaisiin tavarahankintoihin sisältyy aina palveluita. Lihaa ja lihatuotteita myös viedään ulkomaille ja tuotantotoimintaa on ulkomailla. Näiden kaikkien järjestäminen edellyttää palveluita.

Välitöntä tuontia ovat myös muovi-, kartonki- ja paperiset pakkausmateriaalit. Muiden elintarvikkeiden tuontituoteryhmän välitöntä tuontia ovat esimerkiksi jalostuksessa käytettävät mauste- ja säilöntäaineet.

3.3.3. Kalanjalostus

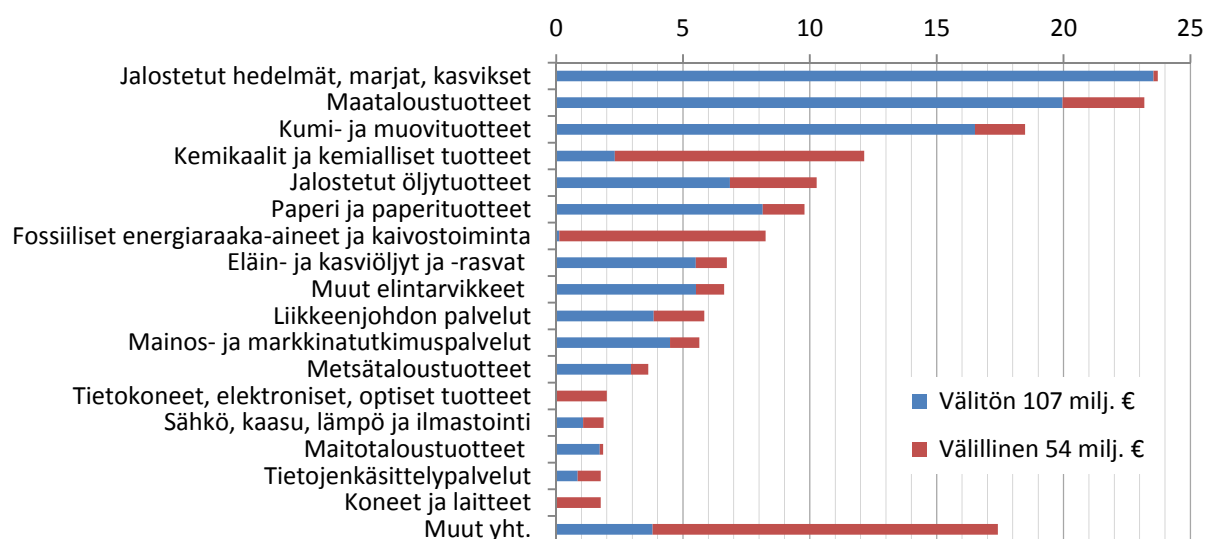
Kalanjalostuksen kokonaispanostuonti oli 92 milj. euroa, josta välitöntä 79 milj. euroa ja välillistä 13 milj. euroa (kuva 8). Välittömän tuonnin suuri osuus osoittaa kotimaisen kalanjalostuksen riippuvuuden tuontiraaka-aineesta. Raaka-ainetuonti 58 milj. euroa on 76 prosenttia kokonaispanostuonnista. Tämä on valtaosin lohta Norjasta mutta myös kirjolohta Ruotsista (Kalamarkkinakatsaus 2014). Kalajauhon valmistus rehuksi kuuluu kalanjalostukseen. Energiaraaka-aineet esimerkiksi raakaöljynä ovat välillisen tuonnin suurin ryhmä.

Kuva 8. Kalanjalostuksen panostuonti tuoteryhmittäin vuonna 2012 (yht. 92 milj. euroa).

3.3.4. Hedelmien ja kasvien jalostus

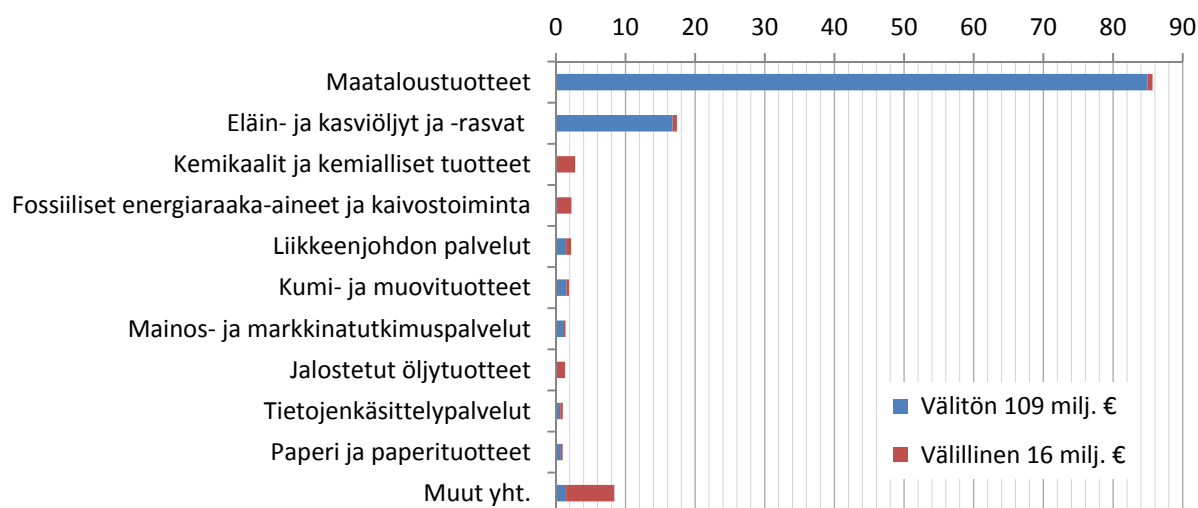
Hedelmien ja kasvien jalostuksen ja säilönnän kokonaispanostuonti oli 161 milj. euroa, josta välitöntä 107 milj. euroa ja välillistä 54 milj. euroa (kuva 9). Välittömän panostuonnin suuri osuus kuvaa alan riippuvuuden tuontiraaka-aineesta. Tärkeimmät tuontituoteryhmät ovat jalostetut tai säilötyt hedelmät, marjat ja kasvikset sekä maataloustuotteet, joita käytetään hillo- ja mehuteollisuudessa sekä vihannesjalosteissa. Kumi- ja muovituotteet pakkaamiseen sekä kemikaalit ja kemialliset tuotteet esimerkiksi säilöntään ovat myös merkittävät tuontituoteryhmät.

Kuva 9. Hedelmien ja kasvien jalostuksen panostuonti tuoteryhmittäin vuonna 2012 (yht. 161 milj. euroa).

3.3.5. Kasvi- ja eläinöljyjen ja -rasvojen valmistus

Kasvi- ja eläinöljyjen ja -rasvojen valmistus on eniten riippuvainen tuontiraaka-aineesta. Panostuonnista, 125 milj. euroa, oli välitöntä 109 milj. euroa (kuva 10). Eniten tuodaan maataloustuotteita, joita ovat öljypuristamojen raaka-aineena käytettävät öljykasvien siemenet. Kotimainen rypsin ja rapsin tuotanto kattaa vain osan öljypuristamojen vuosittaisesta tarpeesta (Viljastrategia 2012). Myös raaka-aineena käytettävien eläin- ja kasviöljyjen ja -rasvojen tuonti on merkittävä. Kemikaalien ja kemiallisten tuotteiden sekä energiaraaka-aineen tuonti on välillistä tuontia.

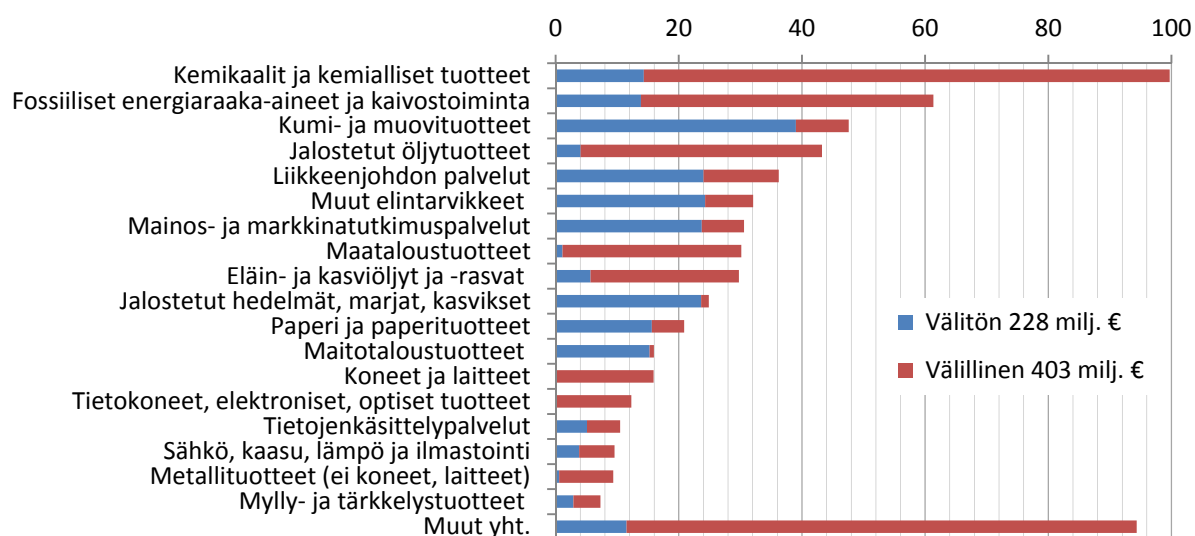

Kuva 10. Kasvi- ja eläinrasvojen valmistuksen panostuonti tuoteryhmittäin vuonna 2012 (yht. 125 milj. euroa).

3.3.6. Maitotaloustuotteiden valmistus

Maitotaloustuotteiden valmistuksen kokonaispanostuonti oli 632 milj. euroa, josta välitöntä 228 milj. euroa ja välillistä 403 milj. euroa (kuva 11). Maitotaloustuotteiden valmistus on kotimaisen raaka-aidon jalostusta. Kokonaispanostuonnista 64 prosenttia on välillistä eli maatalouden tuontia. Kemikaalien 100 milj. euron sekä fossiilisten energiaraaka-aineiden (raakaöljy, kivihiili, maakaasu) 61 milj. euron sekä jalostettujen öljytuotteiden 43 milj. euroa tuonnista valtaosa on välillistä maatalouden (välitöntä) tuontia.

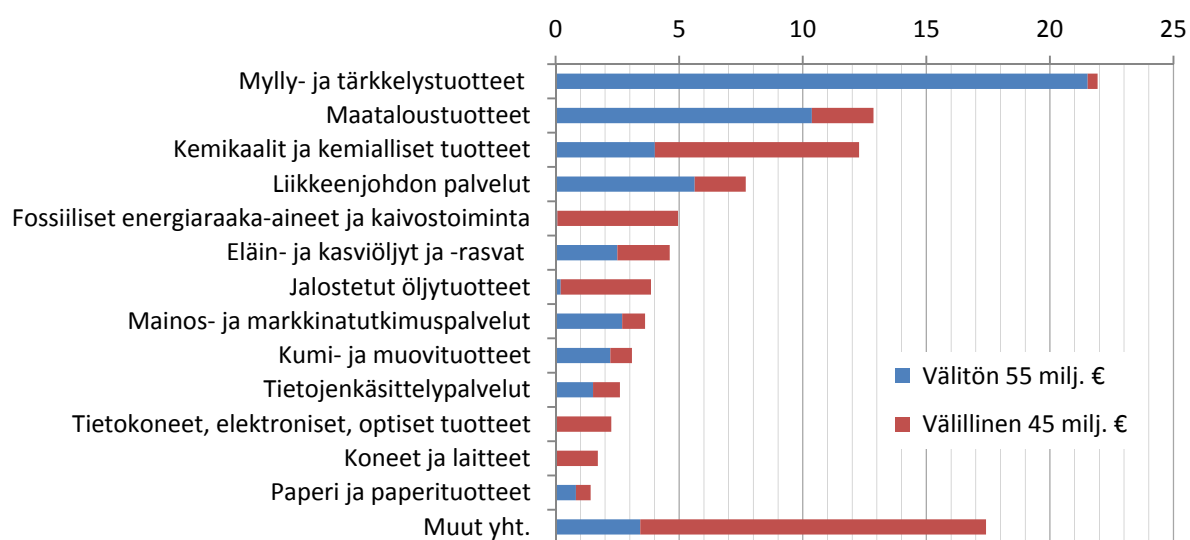
Alan välitöntä tavaratuontia ovat pakkaamiseen käytettävät kumi- ja muovituotteet sekä paperi ja paperituotteet. Muita elintarvikkeita ja jalostettuja marjoja ja hedelmiä käytetään välituotteina esimerkiksi hapanmaitotuotteiden valmistuksessa. Maitoa tuodaan vähäinen määrä Ruotsista Suomeen pakattavaksi (Jansik ym. 2014). Liikkeenjohdon sekä mainos- ja markkinatutkimuspalveluiden tuontia on myös varsin paljon. Maitoala on liha-alan tavoin kansainvälistä. Liiketoimintaa on ulkomailla ja ulkomaisten tavarahankintojen lisäksi maitotuotteita myös viedään.

Kuva 11. Maitotaloustuotteiden valmistuksen panostuonti tuoteryhmittäin vuonna 2012 (yht. 632 milj. euroa).

3.3.7. Mylly- ja tärkkelystuotteiden valmistus

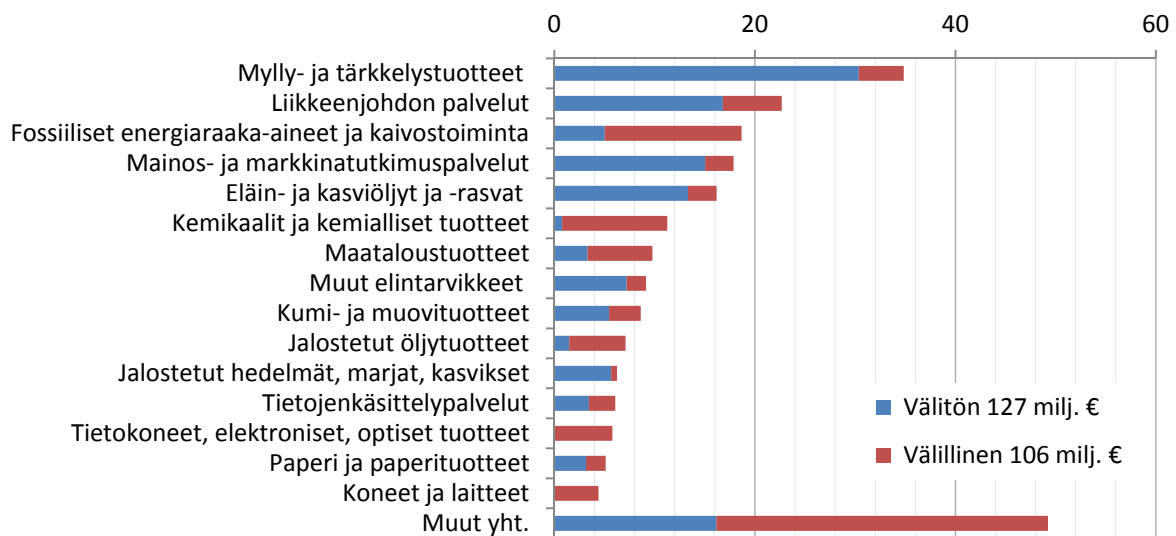
Mylly- ja tärkkelystuotteiden valmistuksen kokonaispanostuonti oli 100 milj. euroa, josta välitöntä 55 milj. euroa ja välillistä 45 milj. euroa (kuva 12). Välittömän ja välillisen panostuonnin lähes tasasuhteiset osuudet sekä tuontituoterakenne kuvaa alan käyttävän sekä kotimaista että tuontiraaka-ainetta. Tärkeimmät tuontituoteryhmät ovat mylly- ja tärkkelystuotteet 22 milj. euroa ja maataloustuotteet 13 milj. euroa. Rukiin tuotanto riittää harvoin kattamaan kotimaisen kulutuksen (Viljastrategia 2012). Ruista tuotiin 12,7 milj. eurolla ja kuorimatonta ja esikäsiteltyä riisiä 1,4 milj. eurolla vuonna 2012 (Tulli 2015). Kemikaali- ja energiatuotetuonti kuvaavat kotimaisen raaka-aineen tuottamista maataloudessa.

Kuva 12. Mylly- ja tärkkelystuotteiden valmistuksen panostuonti tuoteryhmittäin vuonna 2012 (yht. 100 milj. euroa).

3.3.8. Leipomotuotteiden, makaronien yms. valmistus

Leipomotuotteiden ja makaronien valmistuksen panostuonti oli 233 milj. euroa, josta välitöntä 127 milj. euroa ja välillistä 106 milj. euroa (kuva 13). Välittömän ja välillisen panostuonnin osuudet kuvaavat alan käyttävän tuontiraaka-ainetta kotimaisen lisäksi. Suurin tuontituoteryhmä on alan raaka-aineet eli mylly- ja tärkkelystuotteet 35 milj. euroa. Esimerkiksi pastan valmistukseen käytettävää durum-vehnää ei viljellä Suomessa. Lisäksi tuodaan leivonnassa käytettäviä ravintorasvatuotteita. Energiaraaka-aineiden tuonti on välillistä sisältäen kotimaisen viljaraaka-aineen tuottamisen energia-käytön. Liikkeenjohdon palvelut on suuri tuontituoteryhmä. Lähes yhtä suuri on mainos- ja markkina-tutkimuspalvelut. Leipäala on liha- ja maitoalan tavoin kansainvälistä, ja panostuontiin liittyy tuonti-palveluja.

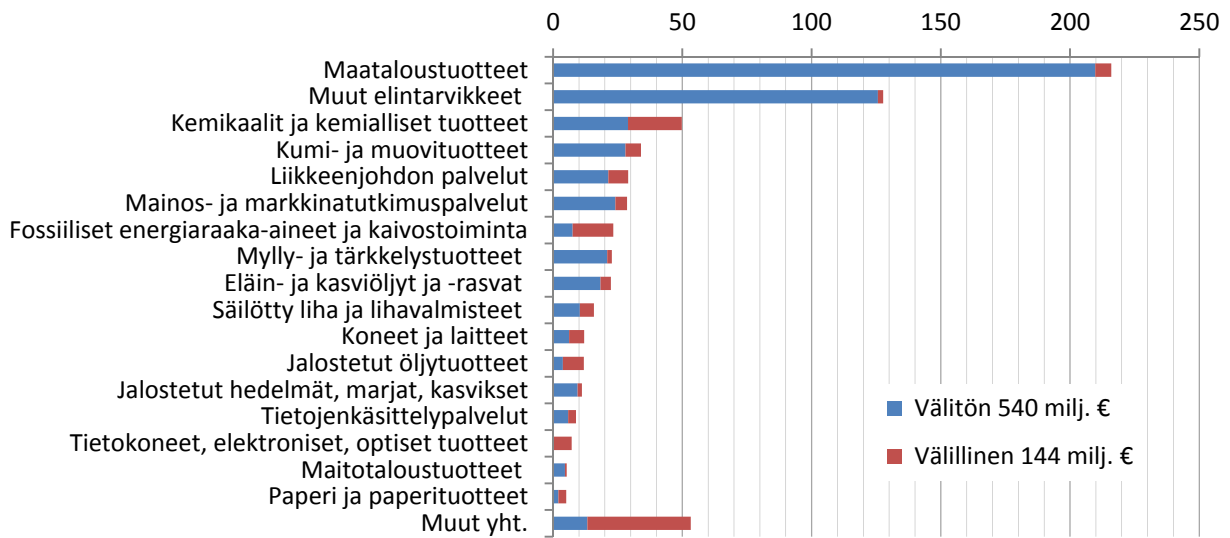

Kuva 13. Leipomotuotteiden, makaronien yms. valmistuksen panostuonti tuoteryhmittäin vuonna 2012 (yht. 233 milj. euroa).

3.3.9. Muiden elintarvikkeiden valmistus

Muiden elintarvikkeiden valmistukseen kuuluvat sokeri, makeiset, kahvi, tee, mausteet, maustekastikkeet, erikoisruoat sekä valmisaterioiden valmistus eli ne alat, joita ei alan koon tai tilastotietojen salassapitorajoitusten vuoksi ole esitetty omina elintarvikealoinaan. Tarkemman tiedon saamiseksi tulisi näitä jalostusaloja tutkia erikseen.

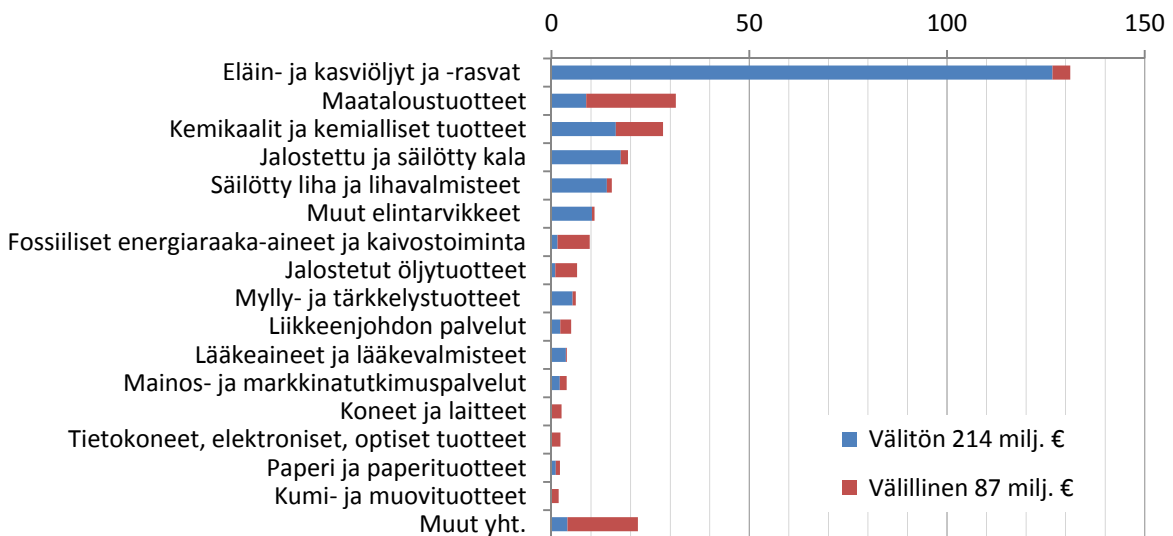
Ryhmän kokonaispanostuonti oli 684 milj. euroa, josta välitöntä 540 milj. euroa ja välillistä 144 milj. euroa (kuva 14). Välittömän panostuonnin välillistä suurempi osuus tarkoittaa sitä, että alat jalostavat pelkästään tai pääasiassa tuontiraaka-ainetta. Selvästi suurin tuontituoteryhmä on maataloustuotteet 216 milj. euroa (32 prosenttia kokonaispanostuonnista). Yksistään raakakahvin tuonti on suuri erä. Erilaisia elintarvikkeiden puolijalosteita tuotiin yhteensä noin 210 milj. eurolla jatkojalostettavaksi.

Kuva 14. Muiden elintarvikkeiden valmistuksen panostuonti tuoteryhmittäin vuonna 2012 (yht. 684 milj. euroa).

3.3.10. Eläinten ruokien valmistus

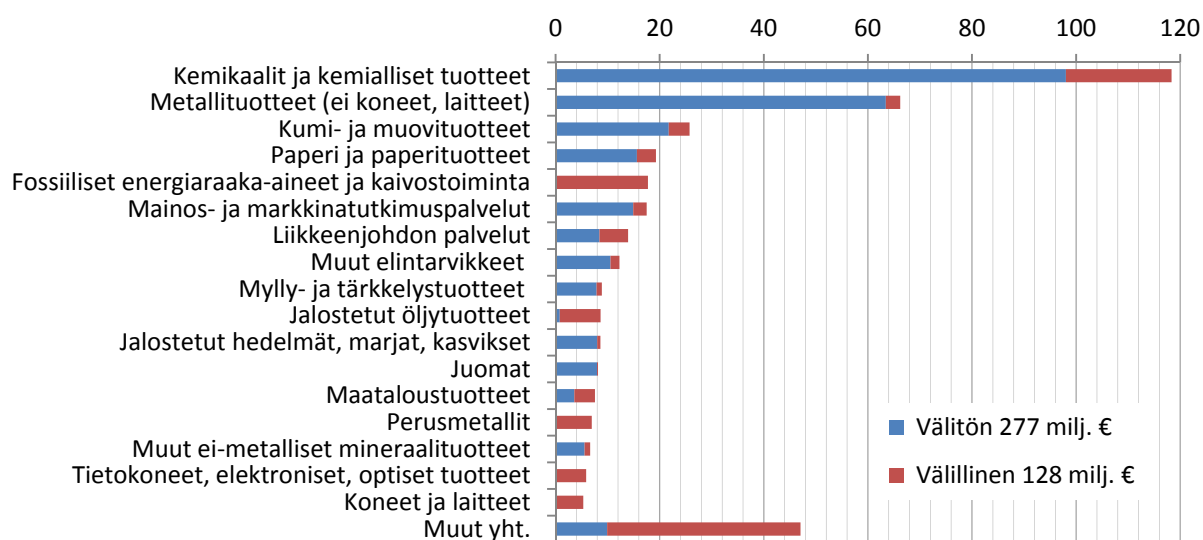
Eläinten ruokien valmistus sisältää tuotantoeläinrehujen lisäksi lemmikkieläinten rehut. Lemmikkieläinten rehujen osuus tuotannosta on kuitenkin pieni, noin viisi prosenttia. Alan panostuonti oli 302 milj. euroa, josta välitöntä 214 milj. euroa ja välillistä 87 milj. euroa (kuva 15). Ala tuo välittömästi raaka-aineeksi eläin- ja kasviöljyjä ja -rasvoja 131 milj. eurolla (43 prosenttia alan panostuonnista). Tuonti ei niinkään ole öljyjä ja rasvoja vaan öljypuristamon sivutuotetta, valkuaispitoista puristetta etenkin soijana. Rehuraaka-aineeksi tuodaan myös kala- ja lihaperäisiä tuotteita ja maataloustuotteista viljaa. Raaka-aineiden prosessointiin tarvitaan erilaisia kemikaaleja ja kemiallisia tuotteita. Kemikaalit on kolmanneksi suurin tuontituoteryhmä. Tämä sisältää sekä alan välittömän kemikaalituonnin että välillisen tuonnin kotimaisen viljaraaka-aineen tuotantoketjun (maatalous) kemikaalituontina. Lääkeaineiden tuonti on välitöntä.

Kuva 15. Eläinten ruokien valmistuksen panostuonti tuoteryhmittäin vuonna 2012 (yht. 302 milj. euroa).

3.3.11. Juomien valmistus

Juomien valmistuksen kokonaispanostuonnin arvo oli 405 milj. euroa, josta välitöntä 277 milj. euroa ja välillistä 128 milj. euroa (kuva 16). Välittömän panostuonnin osuus on suuri, 70 prosenttia. Muista elintarvikejalostusaloista poiketen raaka-ainetuonti ei ole merkittävä sillä viljaraaka-aine saadaan kotimaasta. Esimerkiksi siidereihin käytettäviä hedelmätiivisteitä kuitenkin tuodaan. Suurin tuontituoteryhmä on kemikaalit ja kemialliset tuotteet, 118 milj. euroa. Kemikaalituonti on juomavalmistuksen lisä- ja apuaineita, entsyymejä, säilöntäaineita jne. (Karjalainen 2013). Juomien valmistus edellyttää puhtautta ja puhdistus- ja desinfiointiaineita tuodaan. Seuraavaksi suurimmat ovat metallituotteet sekä kumi- ja muovituotteet. Molempia selittävät juomien pakkaukset: muovipullojen aihiot ja alumiinitölkit. Etiketteihin tarvitaan paperituotteita ja liimaa.

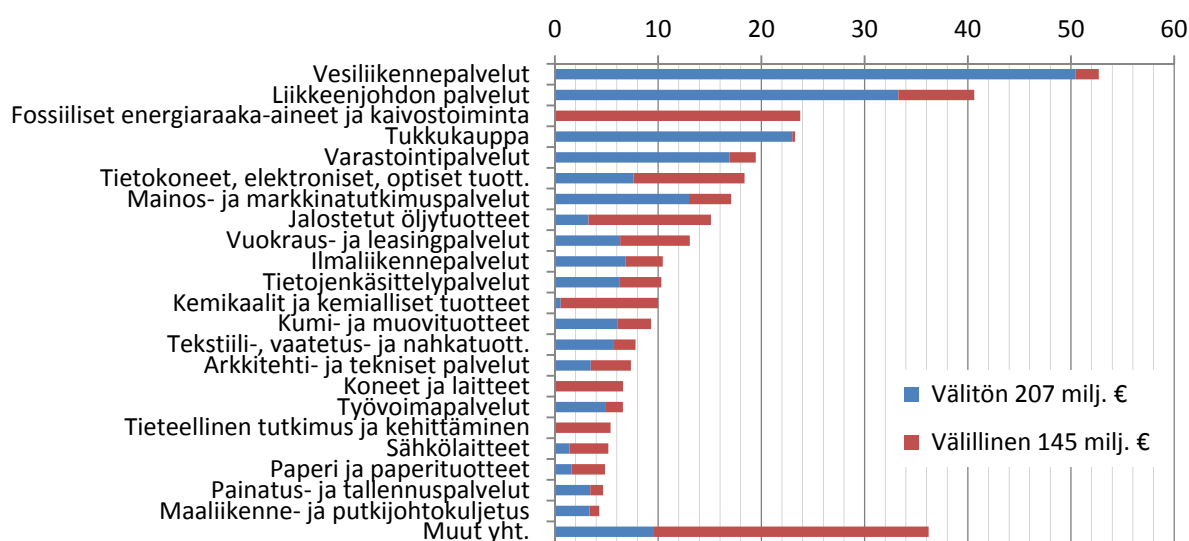

Kuva 16. Juomien valmistuksen panostuonti tuoteryhmittäin vuonna 2012 (yht. 405 milj. euroa).

3.3.12. Elintarvikekauppa

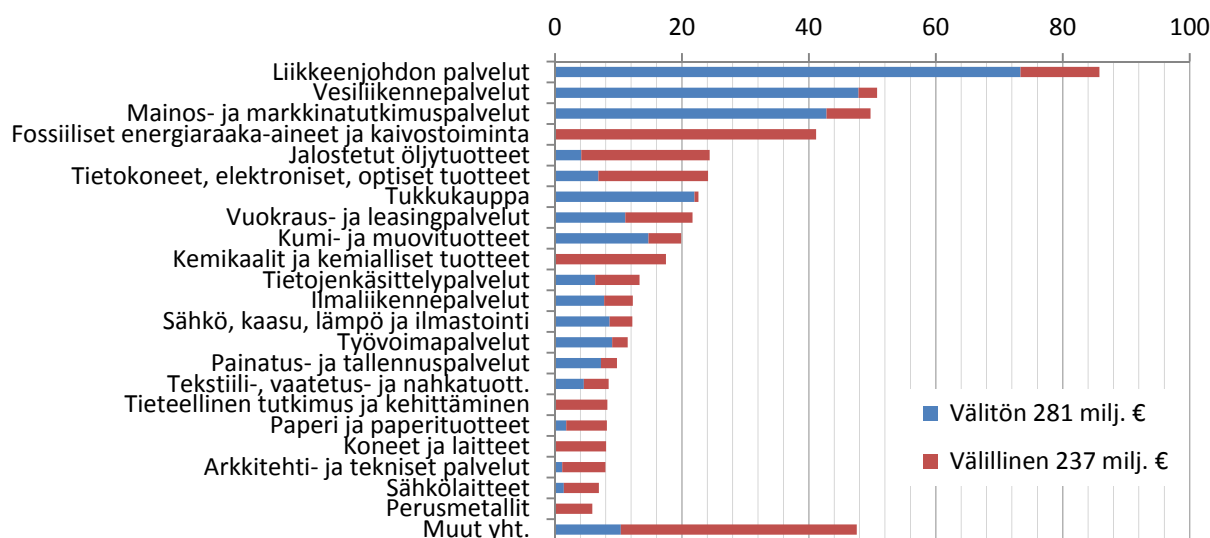
Elintarvikekaupan tuontipanokset olivat kaikkiaan 870 milj. euroa. Tästä elintarvikkeiden tukkukaupan osuus on 352 milj. euroa ja elintarvikkeiden vähittäiskaupan 518 milj. euroa (kuva 17 ja 18).

Tukkukaupan suurin tuontituoteryhmä on vesiliikennepalvelut. Elintarvikkeita kuljetetaan Suomeen paljolti ulkomaisilla aluksilla. Liikkeenjohdon palvelut on tärkeä tuontituoteryhmä. Ulkomaisia palveluja tarvitaan myyntitavaroiden tuonnissa, kaupan ulkomaan toiminnoissa sekä omien merkkituotteiden tuottamisessa ulkomailla. Energiaraaka-aineet ja kaivostoiminnan tuotteet ovat välillistä tuontia. Tämä on raakaöljytuontia sillä elintarvikkeiden kuljetuksessa kotimaisilta tavarantoimittajilta ja satamista sekä kotimaan jakelussa tarvitaan liikennepolttoaineita.

Kuva 17. Elintarvikkeiden tukkukaupan panostuonti tuoteryhmittäin vuonna 2012 (yht. 352 milj. euroa).

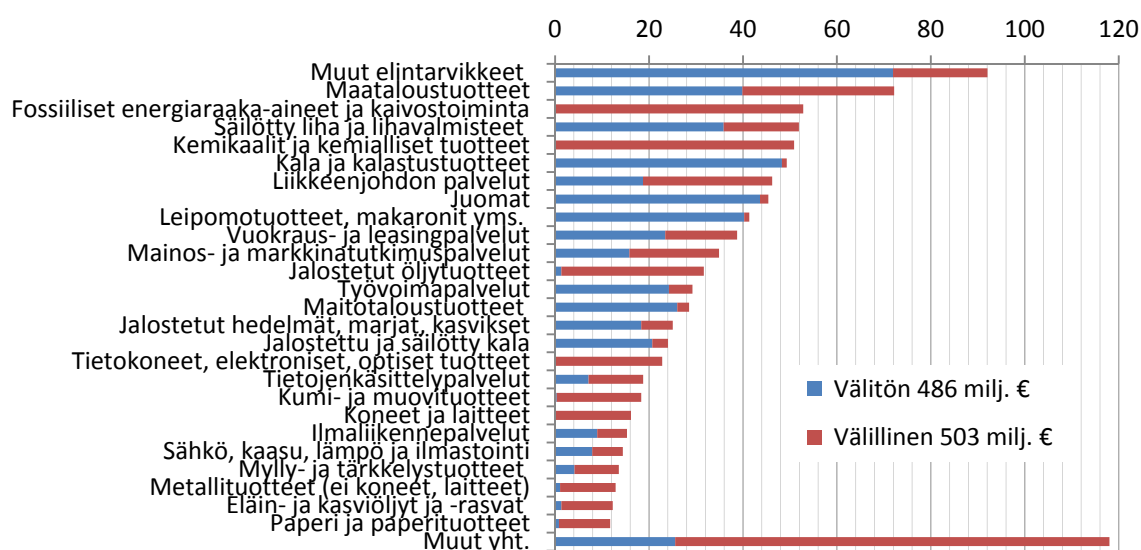
Vähittäiskaupan suurimmat tuontituoteryhmät ovat palveluja: liikkeenjohdon palvelut, vesiliikennepalvelut ja mainos- ja markkinatutkimuspalvelut. Nämä liittyvät tavaratuontiin ja ulkomaan liiketoimintoihin. Kotimaisten vähittäiskauppojen konseptien luomisessa käytetään tuontipalveluja ja kotimaisia kauppakonsepteja ulkomailla muokataan markkinoiden ostokäyttäytymis- ja kulutustottumusten mukaisiksi (Neilimo 2009, Peltola 2009). Energiatuonti on välillistä energian raaka-aineiden tuontia polttoaineisiin ja sähköntuotantoon. Öljyjaloiteita omaan käyttöön tuodaan myös.

Kuva 18. Elintarvikkeiden vähittäiskaupan panostuonti tuoteryhmittäin vuonna 2012 (yht. 518 milj. euroa).

3.3.13. Ravitsemistoiminta

Elintarvikeketjun loppupäässä olevan ravitsemistoiminnan panostuonin arvo oli 989 milj. euroa, josta 486 milj. euroa välitöntä ja 503 milj. euroa välillistä (kuva 19). Välillinen ja välitön panostuonti ovat lähes yhtä suuret. Ravitsemistoiminnassa käytetään kotimaisia maataloustuotteita ja elintarvikejalosteita. Niiden tuottamisen tuontipanokset alkutuotannosta elintarvikejalostukseen ovat ravitsemispalveluiden välillistä panostuontia.

Kuva 19. Ravitsemistoiminnan panostuonti tuoteryhmittäin vuonna 2012 (yht. 989 milj. euroa).

Välittömän tuontin suuri osuus kuvaa alan käyttävän tuontiraaka-aineita kotimaisten lisäksi. Eniten tuodaan erilaisia elintarviketalousteita, yhteensä 462 milj. eurolla. Suurin tuoteryhmä olivat muut elintarvikkeet, 92 milj. euroa (kahvalmistukset, teet, valmiskastikkeet, mausteet jne.). Maataloustuotteita tuotiin 72 milj. eurolla. Näitä ovat esimerkiksi hedelmät, vihannekset, juurekset ja marjat. Lisäksi tuodaan käsiteltyä lihaa ja lihavalmistuksia, kalaa ja kalataloustuotteita ja juomia.

Ravintoloiden tarvitseman energian lisäksi energiaraaka-aineiden välillistä tuontia kertyy maataloudesta ja elintarviketeollisuudelta ostettujen raaka-aineiden ja välituotteiden valmistuksessa. Samoin välillinen kemikaalituonti on muiden toimialojen panoskäytön (esim. maatalous, kotimainen puhdistusainevalmistus) välitöntä tuontia.

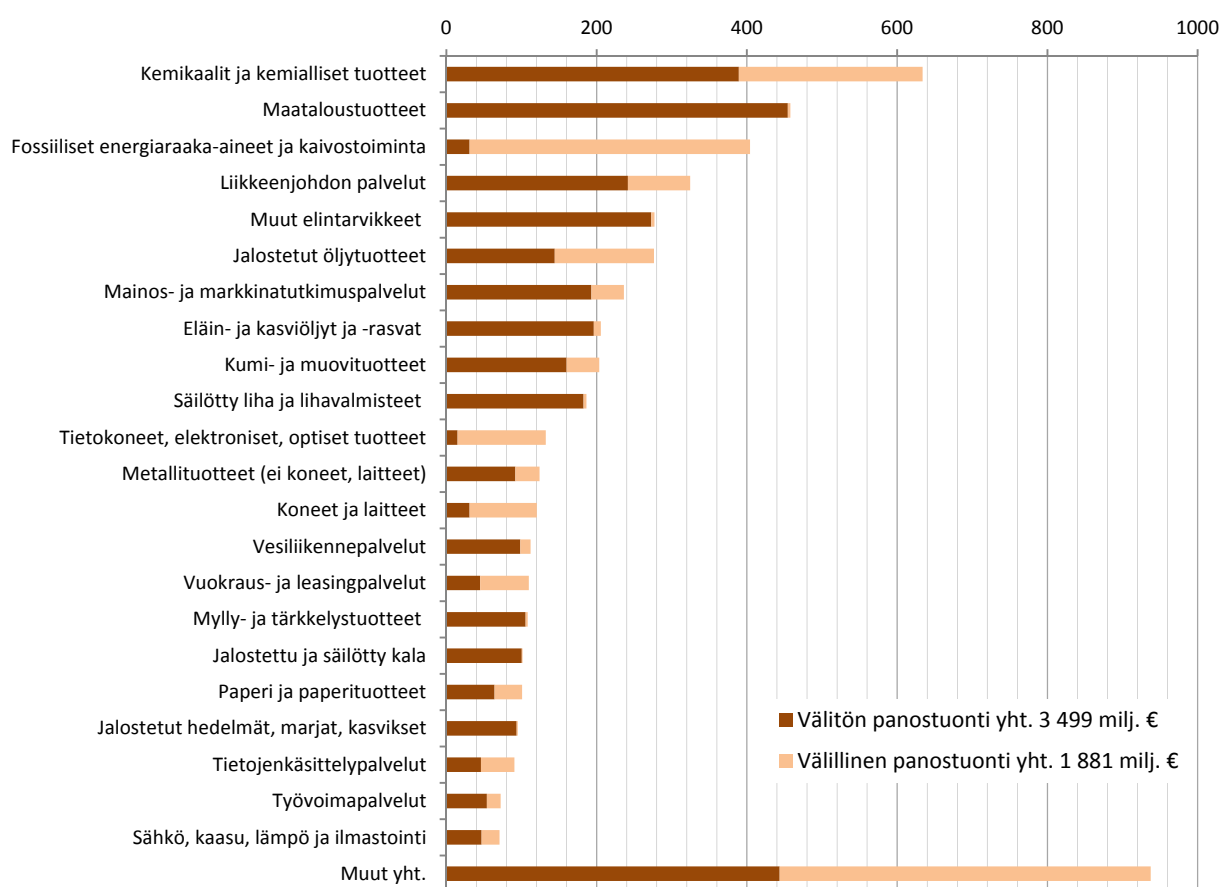
Tuonti on laavaa, koska ala on elintarvikkeiden tuotantoketjun loppupäässä.

3.4. Panostuonti tuontituoteryhmittäin 2012

Elintarviketuotannon ja -jakelun suurin tuoteryhmä on kemikaalit ja kemialliset tuotteet (kuva 20). Niiden 634 milj. euron arvo on 12 prosenttia elintarviketoimialojen 5 380 milj. euron panostuontin kokonaisarvosta. Suoraan elintarviketoimialoille päätyvän kemikaalituontin arvo on 389 milj. euroa ja välillisen kemikaalituontin arvo 245 milj. euroa. Välittömästä kemikaalituonnista yli puolet on maatalouden valmistustuontia eli lähinnä kasvinsuojelu-, torjunta- ja säilöntäaineita. Välillinen kemikaalituonti on muiden kuin elintarviketoimialojen tuontia elintarviketoimialojen tuotantoa varten. Tähän kuuluvat esimerkiksi lannoiteteollisuuden tuontikemikaalit.

Elintarviketoimialat toivat maataloustuotteita 458 milj. euron arvosta raaka-aineekseen. Maataloustuotteista suurin osa on niin sanottua kilpailematonta tuontia. Esimerkiksi kahvipapuja ei tuoteta Suomessa. Kasvi- ja eläinöljyjen ja -rasvojen jalostusalan öljykasvisiementuonti on viidesosa maataloustuontista. Tuonti on seurausta öljykasvituotannon pitkäaikaisesta alijäämäisyydestä. Ravitsemistoiminta tuo hedelmiä, marjoja ja vihanneksia.

Fossiilisia energiaraaka-aineita ja kaivostoiminnan tuotteita elintarviketoimialat eivät paljon välittömästi tuo. Sen sijaan välillinen tuonti on suuri. Tätä on elintarviketoimialojen tuotannon energia- ja lämmöntuotannossa, valaistuksessa sekä energiainventiivisessä lannoitevalmistuksessa.

Kuva 20. Elintarviketoimialojen panostuonti tuoteryhmittäin vuonna 2012 (yht. 5 380 milj. euroa).

Liikkeenjohdon palvelut 324 milj. euroa on suuri tuontituoteryhmä (liite 3). Toinen suuri palveluryhmä on mainos- ja markkinatutkimuspalvelut 236 milj. euroa (liite 4). Molemmista iso osa on elintarviketoimialojen välitöntä palvelukäyttöä. Palvelukäyttöä selittävät elintarvikkeiden vienti, jalostus- ja kaupanyritysten toiminta ulkomailla ja tuonti. Markkinointi ja myynti, markkinatutkimukset, tavara-liikenteen ja kauppa-asiakirjojen hoito, tullaukset, raportoinnit, luotonvalvonta jne. ovat osa jokapäiväistä toimintaa kohdemaassa.

Jalostetut öljytuotteet 276 milj. euroa on elintarviketoimialojen tärkeä tuontituoteryhmä. Jalostettuja öljytuotteita ovat voimakoneiden polttoaineet sekä työkoneiden erilaiset voitelu- ym. öljyt niin alkutuotannossa, jalostuksessa, elintarvikekaupassa kuin niihin liittyvissä kuljetuksissa.

Energia näkyy elintarviketoimialojen panostuonnissa ennen kaikkea fossiilisten energiaraaka-aineiden (raakaöljy, kivihiili, maakaasu) tuontina sekä jalostettuina öljytuotteina (liikennepolttoaineet, moottoriöljyt). Sähkön suoratuonti sen sijaan sisältyy tuontituoteryhmään ”Sähkö, kaasu, lämpö ja ilmastointi”. Näiden tuonti yhteensä on 751 milj. euroa ja ylittää kemikaalituonnin arvon. Ydinvoimaloiden raaka-aine polttoainesavat puolestaan kuuluvat kemikaalien tuoteryhmään.

Eläinrehuissa tärkeä soijapuriste, joka on öljypuristamojen sivutuote, sisältyy eläin- ja kasviöljyjen ja -rasvojen tuontituoteryhmään.

Kaiken kaikkiaan elintarviketoimialojen panostuontia on kaikissa tuoteluokituksen tuoteryhmissä.

4. Elintarvikemarkkinoiden tuonti

4.1. Tuonti 2003–2012

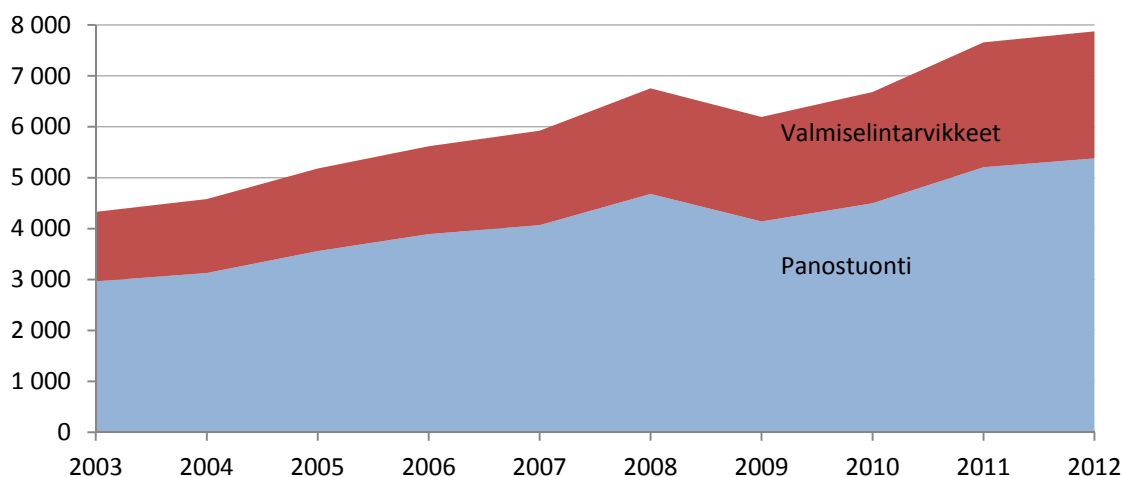
Elintarviketoimialojen vuosi-investointien edellyttämää tuontia tutkimuksessa tarkasteltiin vain vuodelta 2012. Tästä syystä elintarvikemarkkinoiden aikasarjatarkastelun 2003–2012 tuonti (taulukko 1) ei sisällä investointihyödykkeitä.

Elintarvikemarkkinoiden tuonti ilman investointihyödykkeitä oli vuonna 2003 yhteensä 4 328 milj. euroa ja 7 875 milj. euroa vuonna 2012 (taulukko 1). Tuonti kasvoi 3 574 milj. euroa eli 82 prosenttia vuodesta 2003. Kasvu oli keskimäärin 394 milj. euroa eli yhdeksän prosenttia vuodessa.

Taulukko 1. Elintarviketoimialojen panostuonti, valmiselintarviketuonti, elintarviketoimialojen tuotos ja elintarvikemarkkinoiden koko vuosina 2003–2012, milj. euroa (käyvin hinnoin) (ei sisällä investointihyödykkeiden tuontia). Aineistolähde: Tilastokeskus 2015a.

	Elintarviketoimialojen panostuonti			Valmiselintarviketuonti (b)	Elintarvikemarkkinoiden tuonti (a + b)	Elintarviketoimialojen tuotos yht. (c)	Elintarviketoimialojen vienti (d)	Kotimainen elintarvikemarkkina (c + b - d)
	Välitön	Välillinen	Yhteensä (a)					
2003	1 801	1 164	2 965	1 363	4 328	22 036	1 480	21 919
2004	1 857	1 270	3 127	1 453	4 579	22 632	1 472	22 613
2005	2 114	1 445	3 559	1 621	5 180	23 355	1 595	23 381
2006	2 253	1 639	3 892	1 726	5 618	24 219	1 549	24 396
2007	2 385	1 684	4 069	1 854	5 923	25 654	1 742	25 766
2008	2 895	1 784	4 680	2 077	6 757	26 581	2 060	26 599
2009	2 662	1 477	4 139	2 052	6 191	25 900	1 965	25 987
2010	2 820	1 680	4 500	2 185	6 684	26 381	2 218	26 348
2011	3 275	1 931	5 205	2 453	7 658	28 427	2 706	28 175
2012	3 499	1 881	5 380	2 495	7 875	29 536	2 793	29 238

Elintarviketoimialojen panostuonti ja valmiselintarviketuonti elintarvikemarkkinoille kasvoivat lähes samaan tahtiin (kuva 21). Vuonna 2003 panostuonti oli 2 965 ja valmiselintarviketuonti 1 363 milj. euroa. Vuonna 2012 ne olivat 5 380 ja 2 495 milj. euroa. Panostuonnin kasvu oli 81 ja valmiselintarviketuonnin 83 prosenttia. Valmiselintarviketuonnin sisältöä ei tutkimuksessa selvitetty (valmiselintarviketuonnista lisää esim. Jansik 2015).

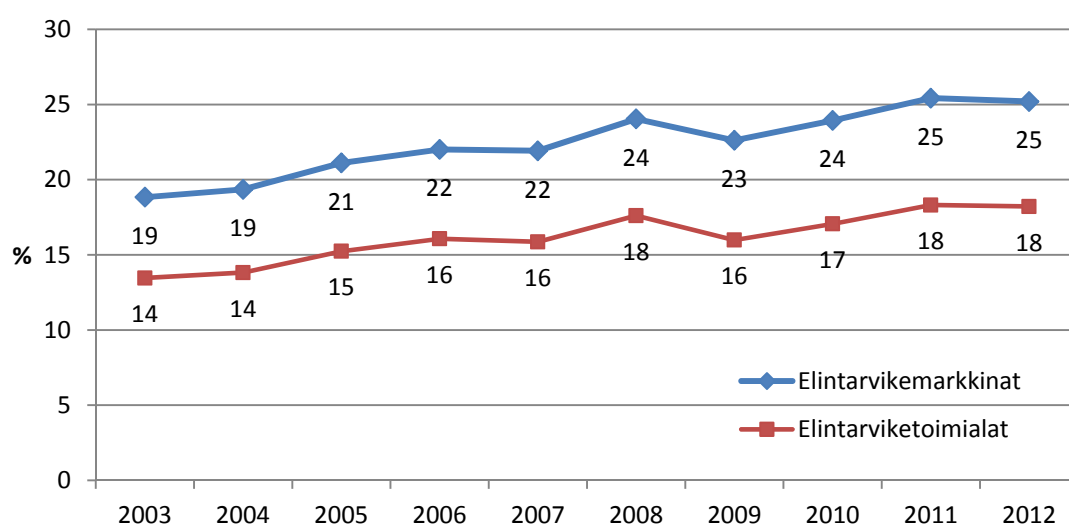

Kuva 21. Elintarviketoimialojen panostuonti ja valmiselintarviketuonti vuosina 2003–2012, milj. euroa (käyvin hinnoin) (ei sisällä investointihyödykkeiden tuontia).

4.2. Tuontiaste 2003–2012

Aikasarjatarkastelussa 2003–2012 ei huomioida investointihyödykkeiden tuontia. Elintarvikemarkkinoiden tuontiaste vuonna 2003 oli 19 ja vuonna 2012 25 prosenttia (kuva 22, lähdeluvut taulukko 1). Kasvu oli yhteensä 6,4 prosenttiyksikköä eli keskimäärin 0,7 prosenttiyksikköä vuotta kohden. Suurimmat kasvut olivat vuosina 2008, 2005 ja 2011.

Elintarvikemarkkinoiden tuontiaste saadaan jakamalla elintarvikemarkkinoiden tuonti kotimaisen elintarvikemarkkinan arvolla¹. Elintarvikemarkkinoiden tuonti sisältää valmiselintarviketuonnin sekä kaikki kotimaassa valmistettujen ja kotimaassa käytettyjen elintarvikkeiden tuontipanokset investointihyödykkeitä lukuun ottamatta. Kotimaisen elintarvikemarkkinan arvo saadaan lisäämällä elintarviketoimialojen yhteiseen tuotokseen (vienti vähennettynä) valmiselintarviketuonnin arvo.

Kuva 22. Elintarvikemarkkinoiden¹ ja kaikkien elintarviketoimialojen² tuontiaste 2003–2012, % (ks. laskennan luvut taulukko 1).

Kaikkien elintarviketoimialojen eli elintarviketuotannon ja -jakelun tuontipanosaste vuonna 2003 oli 14 ja vuonna 2012 18 prosenttia (kuva 22, lähdeluvut taulukko 1 s. 27). Muutos oli 4,7 prosent-

¹ Elintarvikemarkkinoiden tuontiasteen laskentapaa muutettiin tässä tutkimuksessa niin, että elintarviketoimialojen panostuonnista vähennettiin vientiin menevien tuotteiden valmistukseen käytetyt tuontipanokset (ks. markkinoiden tuontiasteen määritelmä s. 11 ja vrt. Knuutila ym. 2012).

² Kaikkien elintarviketoimialojen eli elintarviketuotannon ja -jakelun tuontipanosaste = $100 * (\text{Elintarviketoimialojen panostuonti} / \text{Elintarviketoimialojen yhteenlaskettu tuotos})$ (ks. tarkka kaava Knuutila ym. 2012)

Kaikkien elintarviketoimialojen tuontipanosaste 2012 = $100 * (5\,380 / 29\,536) \text{ milj. €} = 18 \%$

Kaikkien elintarviketoimialojen tuontipanosasteen laskentakaavassa osoittaja on valmiselintarviketuonnin verran pienempi kuin elintarvikemarkkinoiden tuontiasteen laskentakaavassa. Sen sijaan kaikkien elintarviketoimialojen tuontipanosasteen nimittäjän elintarviketoimialojen yhteenlaskettu tuotos on samaa luokkaa kuin elintarvikemarkkinoiden tuontiasteen laskentakaavan nimittäjä, koska valmiselintarvikkeiden tuonti ja elintarviketoimialojen vienti eivät kovin paljon eroa toisistaan (ks. tuontiasteiden määritelmät s. 11)

tiyksikköä eli keskimäärin 0,5 prosenttiyksikköä vuodessa. Suurimmat muutokset olivat vuosina 2008, 2005 ja 2011.

Kaikkien elintarviketoimialojen tuontipanosaste saadaan jakamalla elintarviketoimialojen panostuonti elintarviketoimialojen yhteenlasketulla tuotoksella. Kaikkien elintarviketoimialojen tuontipanosaste on elintarvikemarkkinoiden tuontiaastetta pienempi, koska elintarviketoimialojen panostuontiin ei sisälly elintarvikemarkkinoiden valmiselintarviketuonti.

4.3. Investointien tuonti 2012

Elintarviketoimialojen investointien edellyttämä tuonti arvioitiin vain vuodelta 2012. Tuolloin elintarviketoimialojen euromääräiset investoinnit olivat yhteensä 2 080 milj. euroa (taulukko 2) (Tilastokeskus 2015b). Investointien osuus vaihtelee maatalouden 19 prosentista ravitsemispalveluiden kahteen prosenttiin (kuva 1 s. 9). Investointien edellyttämää tuontia ei ole tilastoitu. Sen vuoksi elintarviketoimialojen investointien edellyttämä tuonti ja sen vaikutukset elintarviketuotannon ja elintarvikemarkkinoiden tuontiaasteeseen on arvioitu.

Elintarviketoimialojen investointien tuonti arvioidaan elintarviketoimialojen investointihyödykkeiden Ulkomaan kauppatilastosta (Tulli 2015) saatavien tuontitietojen ja kotimaan investointihyödykkeitä valmistavien alojen tuontipanosasteiden avulla. Näin laskettuna tuonnin osuus elintarviketoimialojen investoinneista on 40 prosenttia eli 825 milj. euroa.

Elintarviketoimialojen investoinneista koneiden ja laitteiden 1 046 miljardia euroa on noin 50 prosenttia, rakennusten 38 prosenttia ja henkisten omaisuustuotteiden (esim. tavaramerkkien) 10 prosenttia (taulukko 2). Maatalouden investoinnit olivat suurimmat 1 145 milj. euroa, elintarviketeollisuuden 459 milj. euroa, elintarvikekaupan 344 milj. euroa ja ravitsemistoiminnan 131 milj. euroa.

Kaikilla elintarviketoimialoilla koneiden, laitteiden ja kuljetusvälineiden osuus investoinneista on suurin, joskin 2000-luvulla maataloudessa rakennusten osuus on ollut vähintään yhtä suuri. Maatalouden kasvatettavat biologiset varat ovat kotieläininvestointeja ja erityisesti elintarviketeollisuuden ja kaupan alan henkiset omaisuustuotteet ovat esimerkiksi tavaramerkkien omistusoikeuksia.

Investointitavaroiden tuonti on valmiita kuljetusvälineitä, koneita ja laitteita sekä kotimaisten investointitavaroiden valmistuksessa tarvittavaa tuontia. Koneiden ja laitteiden kotimaan valmistuksessa tuontia tarvitaan enemmän kuin rakentamisessa. Vuonna 2012 traktoreita ja maatalouden työkoneita valmistavan kone- ja laitealaston tuontipanosaste oli 35 ja rakentamisen 21 prosenttia. Näitä prosenttiosuuksia käytetään laskettaessa elintarviketoimialojen investointitavaroiden kotimaan valmistuksen edellyttämä tuonti.

Valmiita koneita ja laitteita tuodaan etenkin maataloudessa. Vuonna 2012 traktoreiden, maatalouskoneiden ja -laitteiden 381 milj. euron tuonti (Tulli 2015) kattaa lähes 70 prosenttia alan 559 milj. euron koneinvestoinneista. 178 milj. euron kotimaan valmistuksen tuonniksi saadaan 63 milj. euroa ja koneinvestointien tuonniksi yhteensä 444 milj. euroa. Maatalouden rakennusinvestointien tuonniksi arvioidaan 116 milj. euroa. Kone- ja rakennusinvestointeihin sisältyvä 560 milj. euron tuonti kasvattaa maatalouden tuontipanosastetta 8 prosenttiyksiköllä 16,1 prosentista 24 prosenttiin.

Elintarviketeollisuuden koneiden ja niiden osien tuonti oli 65 milj. euroa vuonna 2012 (Tulli 2015). Jos tämä tulkitaan valmistuonniksi, niin kotimaan 138 milj. euron valmistuksen tuonniksi alan tuontipanosasteella tulee 49 milj. euroa ja elintarviketeollisuuden kone- ja laiteinvestointien tuonniksi yhteensä 114 milj. euroa. Rakennusinvestointien edellyttämän 30 milj. euron tuonnin kanssa elintarviketeollisuuden investointien tuonniksi saadaan kaikkiaan 144 milj. euroa.

Elintarvikkeiden tukkukaupan 125 milj. euron ja vähittäiskaupan 220 milj. euron investoinnit on arvioitu elintarvikekaupan osuuksilla tukku- ja vähittäiskaupan kokonaisinvestoinneista. Kone- ja laiteinvestoinnit hallitsevat myös kaupan investointeja. Tätä selittävät esimerkiksi kylmä- ja viileälaitteet sekä kassapöydät kassoineen. Elintarvikekaupan laiteinvestointituontia ei saada ulkomaankauppatilastosta, joten investointien tuontiosuudet arvioitiin kotimaan valmistuksen tuontiosuuksilla yhteensä 85 milj. euroksi. Ravitsemistoiminnan investointituonniksi saadaan 36 milj. euroa.

Taulukko 2. Elintarviketoimialojen investoinnit tuoteryhmittäin ja arvio niihin sisältyvästä tuonnista (suluissa) vuonna 2012, milj. euroa. Aineistolähde: Tilastokeskus 2015b.

	Rakennukset ja rakennelmat	Koneet, laitteet ja kuljetusvälineet	Kasvatettavat biologiset varat	Henkiset omaisuus-tuotteet	Yhteensä
Maatalous	550 (116)	559 (444)	29	7	1 145 (560)
Elintarviketeollisuus	141 (30)	203 (114)	0	115	459 (144)
Elint. tukkukauppa	21 (4)	61 (21)	0	42	125 (25)
Elint. vähittäiskauppa	57 (12)	136 (48)	0	27	220 (60)
Ravitsemistoiminta	30 (6)	86 (30)	0	15	131 (36)
Yhteensä	799 (168)	1 046 (657)	29	206	2 080 (825)

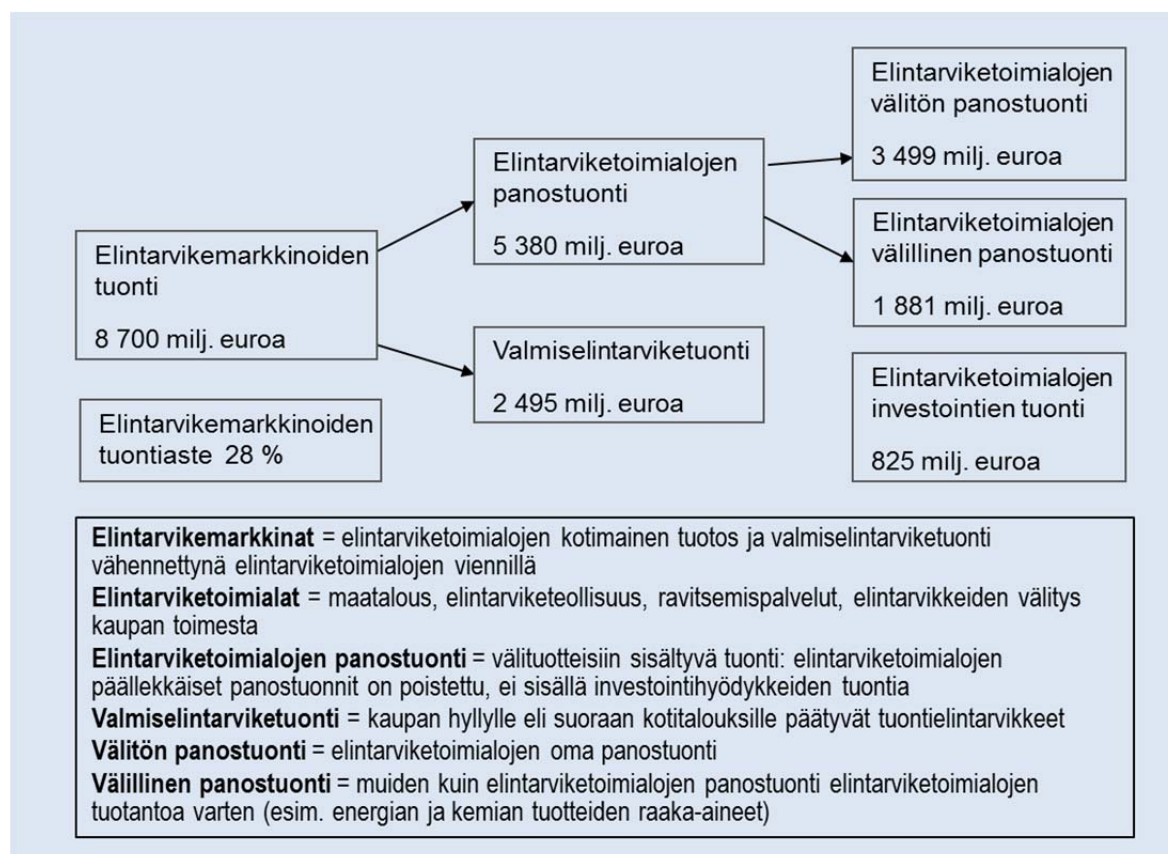
4.4. Tuonti 2012

Vuonna 2012 Suomen elintarvikemarkkinoille tuotiin 8 700 milj. euron arvosta tavaroita ja palveluksia (kuva 23). Tästä elintarviketoimialojen panostuonti oli 5 380 milj. euroa, elintarviketoimialojen investointien tuonti 825 milj. euroa ja valmiselintarviketuonti 2 495 milj. euroa.

Elintarvikemarkkinoiden tuonti on valtaosin tuontia tuotantoon. Panostuonin ja investointien tuonin osuus oli 71 prosenttia ja valmiselintarvikkeiden osuus 29 prosenttia.

Elintarviketoimialojen panostuonnista elintarviketoimialojen oma välitön panostuonti oli 3 499 milj. euroa ja kotimaan panoshankintoihin sisältynyt välillinen panostuonti 1 881 milj. euroa.

Elintarvikemarkkinoiden tuontiaaste vuonna 2012 oli 28 prosenttia, kun tuonnissa huomioidaan elintarviketoimialojen panostuonti, investointien edellyttämä tuonti ja valmiselintarviketuonti.

Kuva 23. Elintarvikemarkkinoiden tuonti vuonna 2012.

5. Tuontiasteen muutoksia 2003–2012 selittävät tekijät

5.1. Elintarvikemarkkinoiden tuontiasteen muutos

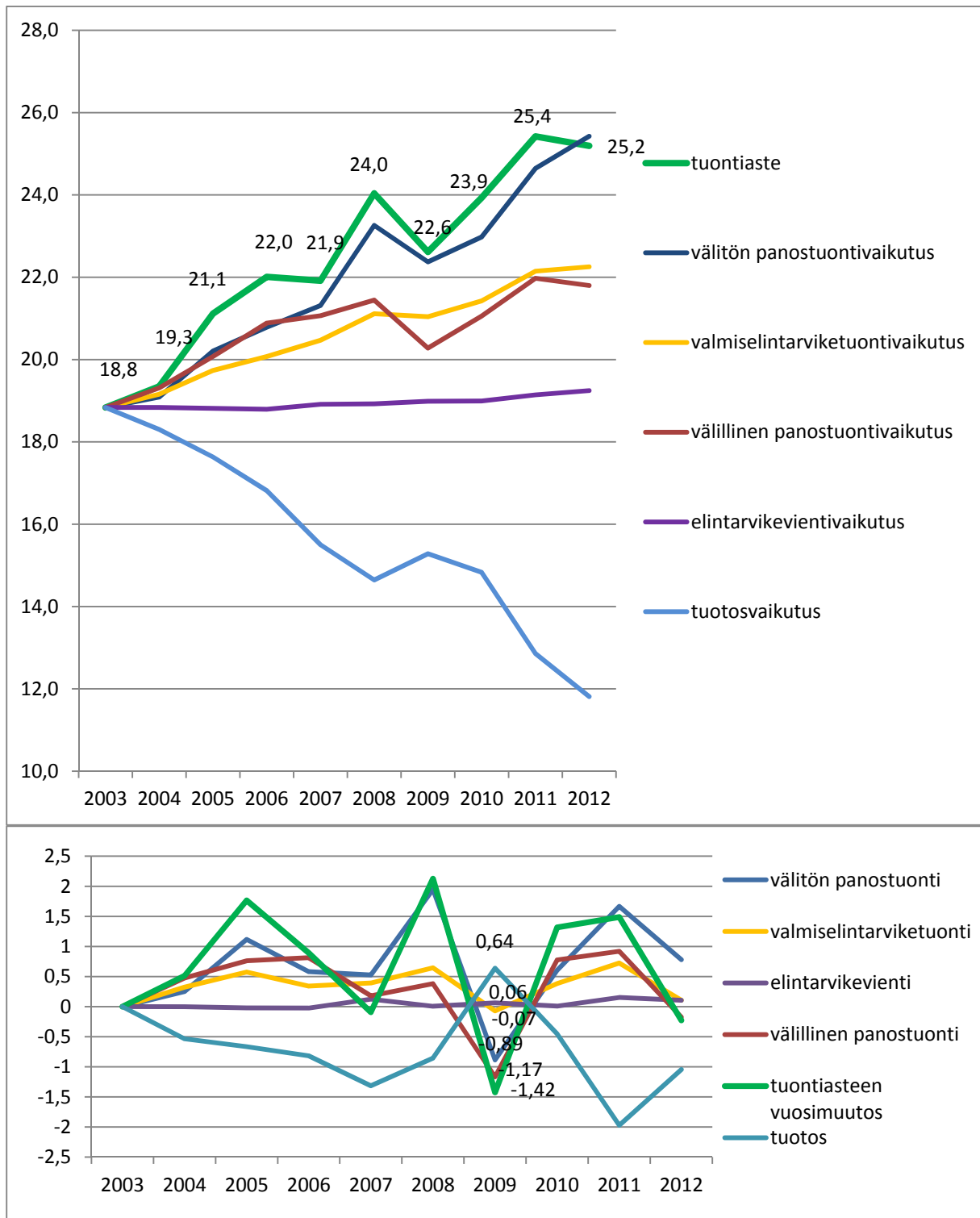
Elintarvikemarkkinoiden tuontiasteen muutosta selitetään tuontiasteen laskentaan sisältyvien muuttujien muutoksilla (ks. Knuutila ym. 2012, 43). Elintarvikemarkkinoiden tuontiaste kasvaa (laskee), jos panostuonti, valmiselintarviketuonti ja elintarvikевичenti kasvavat (laskevat). Sen sijaan jos tuotos laskee (kasvaa) elintarvikemarkkinoiden tuontiaste kasvaa (laskee). Toisin sanoen, jos tuotos kasvaa, ja muut pysyvät muuttumattomana, tuontiaste laskee. Sen sijaan, jos mikä muu tahansa muuttuja (välitön panostuonti, välillinen panostuonti, valmiselintarviketuonti, elintarviketoimialojen vienti) kasvaa ja muut pysyvät muuttumattomina, tuontiaste nousee. Elintarvikemarkkinoiden tuontiasteen kokonaismuutos on näiden kaikkien muutoksien summa.

Tuontiastelaskennan muuttujien arvot kasvoivat vuosittain lukuun ottamatta vuotta 2009 ja viennin osalta laskua oli myös vuosina 2004 ja 2006 (taulukko 1 s. 27). Vuosikasvu ei kuitenkaan ollut tasaista. Elintarvikemarkkinoiden tuontiasteen kasvua ajanjaksolla (kuva 22 s. 29) selittää eniten se, että tuontien arvot nousivat enemmän kuin elintarviketoimialojen tuotoksen arvo.

Eri muuttujien vaikutuksia havainnollistetaan elintarvikemarkkinoiden tuontiasteen kehitykseen vuosina 2003–2012 kuvan 24 yläosassa. Vihreällä viivalla kuvattu tuontiaste on noussut vuoden 2003 arvosta 18,8 arvoon 25,2 vuonna 2012. Nousu oli lähes jatkuvaa lukuun ottamatta miltei puolentoista prosenttiyksikön pudotusta vuonna 2009. Tuontiasteen viivan alapuolella olevat viivat osoittavat, miten tuontiaste olisi kehittynyt, jos ainoastaan kyseisellä viivalla kuvatun muuttujan arvo olisi ollut toteutuneen mukainen ja muiden arvot olisivat pysyneet vuoden 2003 arvoina. Jos muutokset olisivat toteutuneet vain välittömässä panostuonnissa, tuontiaste olisi vuonna 2012 ollut 25,4. Tuontiaste olisi ollut vain 11,8 vuonna 2012, jos pelkästään tuotos olisi muuttunut toteutuneen mukaisesti.

Tuontiasteen vuosimuutokset eritellään vastaavasti aiheutuneeksi eri muuttujien muutoksien seurauksena (kuva 24 s. 33 alaosa). Esimerkiksi vuonna 2009 jolloin kaikki elintarvikemarkkinoihin sisältyvien muuttujien arvot laskivat, markkinoiden tuontiasteen muutos oli -1,42 yksikköä. Tuonnin ja viennin erien pienenemisen yhteisvaikutus tuontiasteen laskuun oli -2,06 ja tuotoksen laskun vaikutus +0,64.

Panos-tuotosaineistosta ei voida johtaa, mikä osa tuonnin kasvusta on seurausta tuontimäärien ja mikä tuontihintojen vaihteluista. Tarkka analyysi hintojen ja määrien muutoksien vaikutuksista elintarvikemarkkinoiden tuonnin arvon kasvuun edellyttäisi sen sisältöä kuvaavien hinta- ja määräindeksien laatimista. Panos-tuotostaulukoiden ja tuontitilastojen käsitteiden yhdistäminen ja hinta- ja määräindeksien laskeminen ei ollut mahdollista tässä tutkimuksessa.

Kuva 24. Elintarvikemarkkinoiden tuontiasteen kehitykseen (yläkuva) ja vuosimuutokseen (alakuva) vaikuttavat osatekijät vuosina 2003–2012.

Tullin tuontitilastojen avulla voidaan kuitenkin arvioida hintojen ja määrien vaikutukset tiettyjen tuotteiden osalta. Taulukossa 3 mainittujen tuontituotteiden (valmislannoitteet, kasvinsuojeluaineet, energia, rehuaineet, maitotaloustuotteet ja munat, vilja ja viljatuotteet) indeksiluvut näyttävät, että tuonnin arvoa nosti enemmän hintojen kuin määrien nousu. Esimerkiksi energian (poltto- ja voiteluaineet, sähkövirta) tuontihintaindeksi vuonna 2012 osoittaa hintojen miltei nelinkertaistuneen vuodesta 2003 samaan aikaan, kun tuonnin määrä laski 25 prosenttia. Hintojen ja määrien muutoksien seurauksena energian tuonnin arvo nousi lähes kolminkertaiseksi. Sen sijaan pääasiassa valmistelintarvikkeita sisältävän maitotaloustuotteiden (maito, kerma, juustot, jogurtit ym.) tuonnin arvon nousu oli pelkästään seurausta määrän kasvusta, sillä niiden hinnat ovat laskeneet ajanjakson aikana 27 prosenttia.

Taulukko 3. Elintarviketoimialojen panostuonnin (maitotuotteet sis. valmistelintarviketuonnin) keskeisten tuoteryhmien arvon, hinnan ja määrän indeksit (Tulli 2015).

	Valmislannoitteet			Kasvinsuojeluaineet			Energia		
	Arvo- indeksi	Määrä- indeksi	Hinta- indeksi	Arvo- indeksi	Määrä- indeksi	Hinta- indeksi	Arvo- indeksi	Määrä- indeksi	Hinta- indeksi
2003	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2004	96	91	106	104	109	95	111	93	119
2005	122	94	130	107	105	102	144	78	184
2006	125	93	134	115	119	96	189	89	213
2007	141	93	153	117	139	84	183	89	205
2008	299	92	325	113	121	93	245	89	276
2009	184	62	295	121	112	108	162	84	192
2010	221	100	220	108	110	98	212	84	254
2011	278	107	260	109	119	91	293	90	327
2012	317	115	275	112	114	98	290	75	388

	Rehuaineet			Maitotaloustuotteet ja munat			Vilja ja viljatuotteet		
	Arvo- indeksi	Määrä- indeksi	Hinta- indeksi	Arvo- indeksi	Määrä- indeksi	Hinta- indeksi	Arvo- indeksi	Määrä- indeksi	Hinta- indeksi
2003	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2004	104	106	98	117	123	95	109	126	86
2005	115	130	89	131	141	94	107	92	116
2006	125	139	90	150	163	92	111	99	112
2007	134	131	102	164	180	91	119	81	147
2008	166	130	127	193	191	101	141	105	135
2009	172	151	114	200	280	71	138	95	146
2010	178	156	115	213	343	62	141	84	167
2011	181	141	128	255	365	70	151	79	192
2012	209	150	140	284	391	73	173	97	179

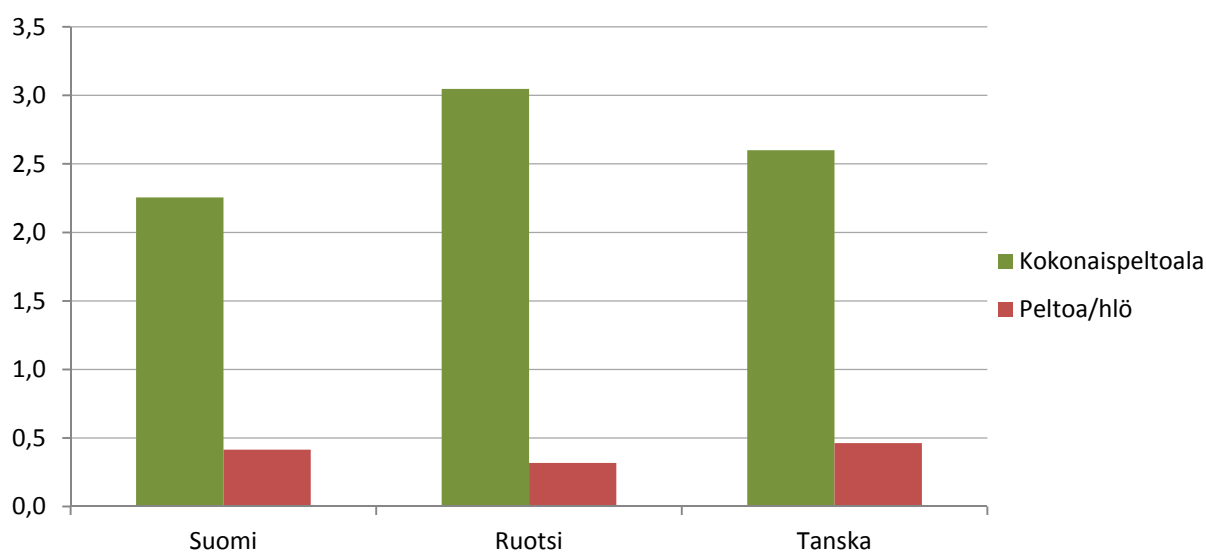
6. Vertailu Ruotsiin ja Tanskaan

Kotimaisen elintarviketuotannon ja elintarvikemarkkinoiden tuontiriippuvuutta vertailtiin pohjoismaisiin EU-jäsenmaaihin Tanskaan ja Ruotsiin. Vertailulla etsittiin samankaltaisuuksia ja eroja maiden elintarvikealan tuontiriippuvuuksissa. Vuoden 2012 raportissa vertailu oli Tanskaan ja Euroopan suurimpaan talouteen Saksaan (Knuuttila ym. 2012).

Vertailumaista Ruotsi on taloudeltaan ja väestöltään suurin. Ruotsin bruttokansantuote (bkt) on kaksi kertaa ja väkiluku lähes 80 prosenttia suurempi kuin Suomessa. Tanskan bkt on neljänneksen ja väkiluku kolme prosenttia suurempi kuin Suomessa. Bkt henkeä kohden on suurin Ruotsissa ja pienin Suomessa. Erot ovat kuitenkin niin pieniä, että voidaan sanoa maiden olevan taloudellisesti samalla kehitystasolla. Tanskassa ja Ruotsissa maata viljellään suotuisemmissa kasvuoloissa – Suomea etelämpänä.

Tuotanto-olosuhteiden lisäksi myös maiden maatalouspolitiikat ovat erilaiset. Ruotsissa kansallista tukea maksetaan maataloudelle vain aivan pohjoisessa maidontuotannon ylläpitämiseksi. Suomessa kansallisella tuella kompensoidaan laajemmin epäedullisista luonnonoloista aiheutuvaa tuotantohaittaa. EU:n yhteisen maatalouspolitiikan CAP:in (Common Agricultural Policy) maataloustukea maksetaan kaikissa maissa.

Peltoa on eniten Ruotsissa noin kolme miljoonaa hehtaaria (kuva 25). Myös Tanskan kokonaispeltoala (2,6 milj. ha) on Suomea (2,3 milj. ha) suurempi. Asukasta kohden peltoa on vähiten Ruotsissa.

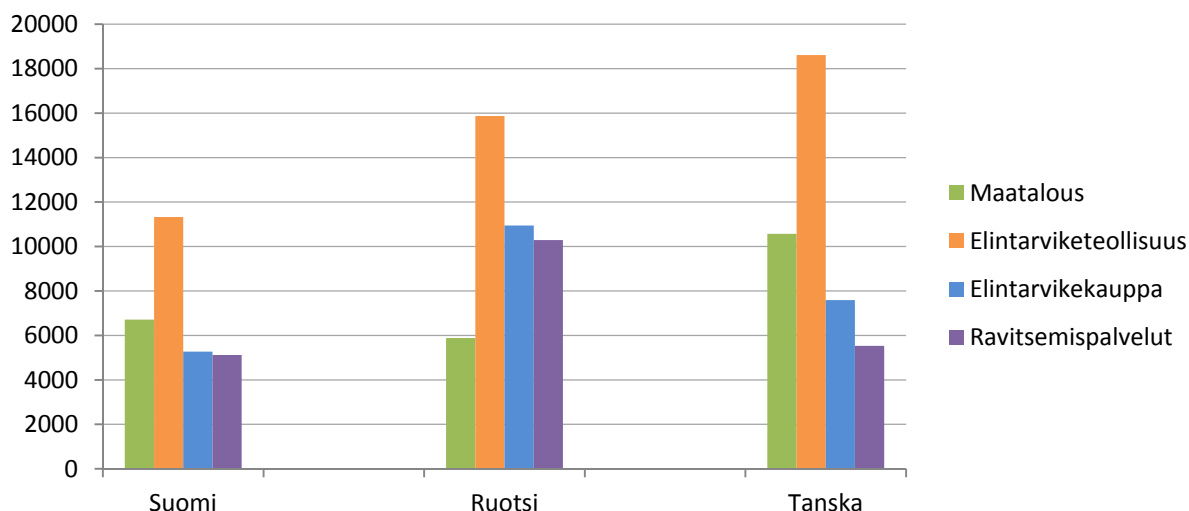

Kuva 25. Kokonaispeltoala (milj. ha) ja peltoala henkilöä kohden (ha/hlö) Suomessa, Ruotsissa ja Tanskassa.

Maatalous- ja elintarviketeollisuustuotanto on suurin Tanskassa (kuva 26). Myös Ruotsin elintarviketeollisuuden tuotanto on suurempi kuin Suomen. Suuremmasta peltoalasta huolimatta Ruotsin maataloustuotannon arvo on Suomea pienempi. Eroa Suomeen selittää osittain se, että perinteisen maa- ja puutarhatalouden lisäksi maatalouteen mukaan luetaan turkistalous, jota ei Ruotsissa ole samassa mitassa kuin Suomessa ja Tanskassa. Osin eroa selittävät myös Ruotsin Suomea pienemmät tuotantokustannukset ja tuet.

Maatalouteen ja elintarviketeollisuuteen vaikuttavat luonnonolot ja erikoistuminen. Elintarvikekauppaan ja ravitsemispalveluihin vaikuttaa ennen kaikkea väestön määrä. Elintarvikekauppa ja ravitsemispalvelut ovat suurimmat väkirikkaimmassa Ruotsissa. Elintarvikekauppa sisältää vähittäis- ja tukkukaupan sekä tuontia ja vientiä harjoittavat kaupanalan yritykset. (Ruotsin ja Tanskan elintarvikekaupan koko on arvioitu tutkimuksessa).

Vuonna 2011 Ruotsin ja Tanskan elintarviketoimialojen tuotokset ovat miltei yhtä suuret (42 983 ja 42 301 milj. euroa). Suomen elintarviketoimialojen tuotos 28 427 milj. euroa on noin kolmanneksen näitä pienempi. Tanskassa maatalous ja elintarviketeollisuus ovat selkeästi suuremmat kuin muissa maissa. (Kuva 26)

Kuva 26. Maatalouden (tuet ml.), elintarviketeollisuuden, elintarvikekaupan ja ravitsemispalvelujen tuotos Suomessa, Ruotsissa ja Tanskassa vuonna 2011, milj. euroa. Aineistolähteet: Tilastokeskus 2015a, Statistiska centralbyrån, Danmarks statistik, Knuutila 2012.

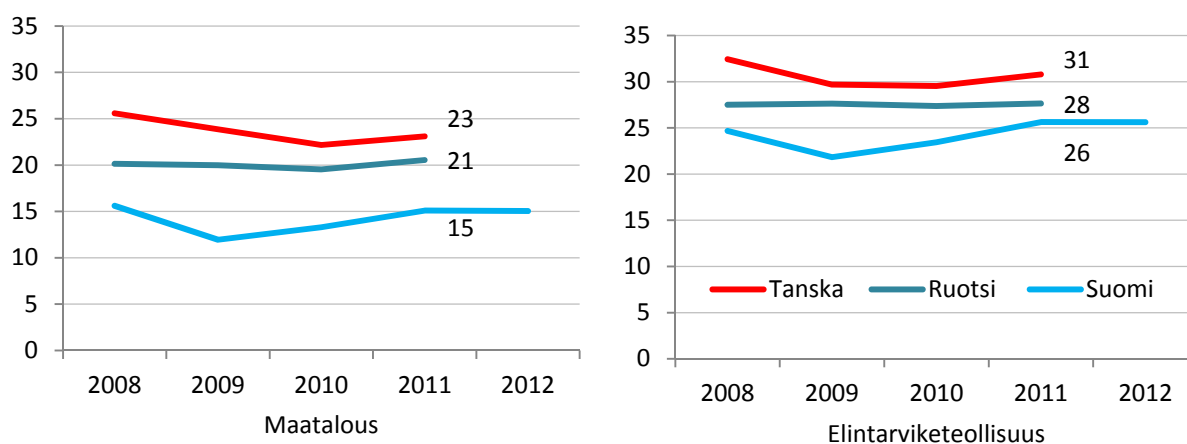
6.1. Elintarviketoimialojen tuontipanosasteet

Ruotsin ja Tanskan aineistot saatiin maiden Suomen Tilastokeskusta vastaavilta tilastoviranomaisilta (Statistiska centralbyrån, Danmarks statistik). Kansalliset tilastointikäytännöt ja panos-tuotosaineistot ovat kuitenkin erilaiset. Ruotsin elintarviketeollisuudesta aineisto on saatavissa vain kokonaistasolla eikä alatoimialoittain. Tämän vuoksi Suomen ja Tanskan aineistot jouduttiin muokkaamaan vertailukelpoisiksi niin, että vertailtavien elintarviketoimialojen lukumäärä supistui neljään (maatalous, elintarviketeollisuus, elintarvikekauppa ja ravitsemispalvelut). Suomen ja Tanskan elintarviketeollisuuden toimialat yhdistettiin kokonaisuudeksi. Maatalous ja elintarviketeollisuus ovat elintarvikealoista keskeisimmät, mutta maiden kaikkien elintarviketoimialojen ja elintarvikemarkkinoiden tuontiasteen laskemiseksi tarvitaan myös elintarvikekaupan ja ravitsemispalveluiden tiedot. Suomesta ja Tanskasta tulokset laskettiin sekä laajoilla (10 ja 6 elintarviketeollisuustoimialaa) että suppeilla aineistoilla ja Ruotsista suppealla aineistolla. Investointien edellyttämää tuontia ei tarkasteltu.

Tanska on tuontiriippuvaisin sekä maataloudessa että elintarviketeollisuudessa (kuva 27). Ruotsin maatalous- ja elintarviketeollisuustuotannossa riippuvuus on toiseksi suurinta ja Suomi on vähiten riippuvaisin tuontipanosista. Erot maiden välillä ovat melko selvät (pari prosenttiyksikköä) ja erot ovat myös säilyneet tarkastelujaksolla 2008–2011. Suomen elintarviketeollisuuden tuontipanosaste tosin on lähentynyt Ruotsia.

Tanskan maatalouden tuontipanosaste oli 23 prosenttia, Ruotsin 21 prosenttia ja Suomen 15 prosenttia vuonna 2011³. Tanskan elintarviketeollisuuden tuontipanosaste oli 31 prosenttia, Ruotsin 28 prosenttia ja Suomen 26 prosenttia vuonna 2011.

³ Toimialojen yhdistäminen vaikuttaa tuontipanosasteeseen. Laajalla toimialajaolla tuontipanosasteet ovat korkeammat.

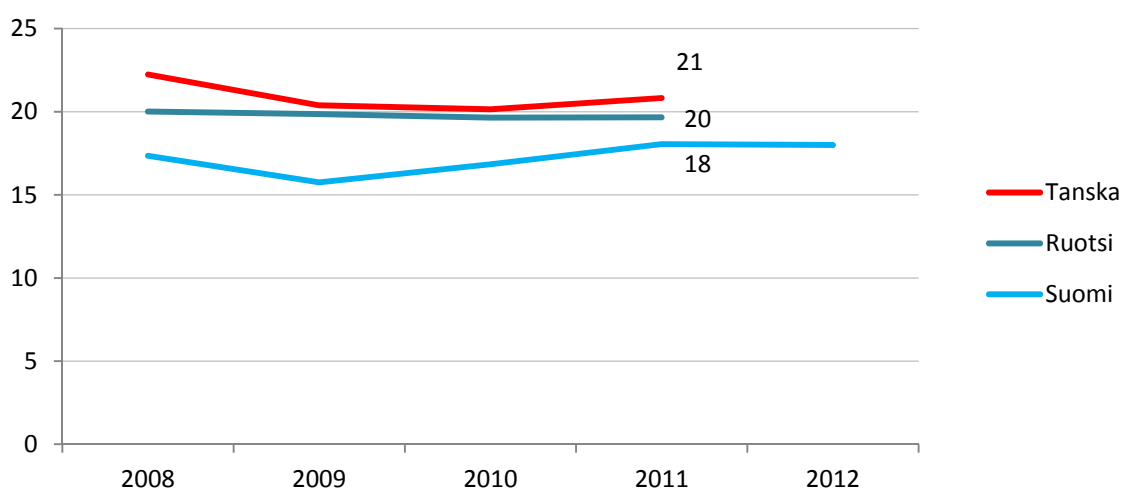
Kuva 27. Maatalouden ja elintarviketeollisuuden tuontipanosasteet Suomessa, Ruotsissa ja Tanskassa 2008–2011, %.

Kaikkien elintarviketoimialojen yhteinen tuontipanosaste voidaan laskea, kun maatalouden ja elintarviketeollisuuden lisäksi mukaan otetaan elintarvikekaupan ja ravitsemispalveluiden tuontipanosasteet (kuva 28).

Tanskan kaikkien elintarviketoimialojen yhteinen tuontipanosaste on 21 prosenttia, elintarviketeollisuuden korkeasta 31 prosentin tuontipanosasteesta huolimatta, koska elintarvikekaupan ja ravitsemispalveluiden tuontipanosasteet ovat huomattavasti pienemmät.

Ruotsin kaikkien elintarviketoimialojen yhteinen tuontipanosaste on 20 prosenttia vuonna 2011. Myös siellä elintarvikekaupan ja ravitsemispalveluiden tuontipanosasteet ovat selvästi maatalouden ja elintarviketeollisuuden tuontipanosasteita pienemmät.

Suomen kaikkien elintarviketoimialojen yhteinen tuontipanosaste, 18 prosenttia, on Ruotsia ja Tanskaa pienempi. Vertailumaiden kaikkien elintarviketoimialojen tuontipanosasteet ovat suhteellisen lähellä toisiaan.

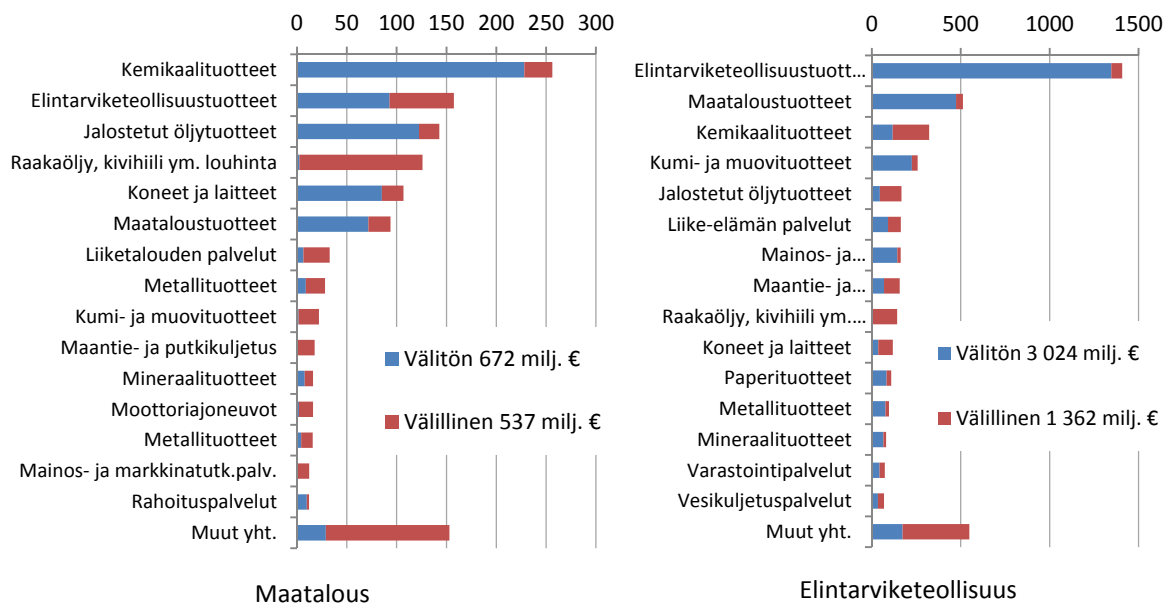

Kuva 28. Kaikkien elintarviketoimialojen (maatalous, elintarviketeollisuus, elintarvikekauppa, ravitsemispalvelut) tuontipanosaste Suomessa, Ruotsissa ja Tanskassa 2008–2011, %.

6.2. Elintarviketoimialojen panostuonti tuoteryhmittäin

Ruotsin maatalouden panostuonti oli yhteensä 1 208 milj. euroa vuonna 2011 (kuva 29). Tästä välittömän osuus oli 672 milj. euroa ja välillisen 537 milj. euroa. Välittömän tuonnin osuus on Suomea suurempi eli Ruotsin maatalous tuo valmiita käyttötavaroita, kun Suomessa kotimaiset alat valmistavat niitä maataloudelle. Ruotsi on Suomen tavoin riippuvaisin tuontikemikaaleista, sillä kemikaalit ovat maatalouden suurin tuontituoteryhmä. Kemikaalituonti on pääasiassa välitöntä tuontia, joten tuonti on Suomen tavoin esimerkiksi torjunta-aineita ja lannoitteita kasvintuotantoon. Elintarviketeollisuuden tuotteista kotieläinten rehut ja rehuaineet ovat myös Ruotsin maatalouden tärkeä tuontituoteryhmä. Suomessa suurempi osa on kuitenkin välillistä eli rehuteollisuuden raaka-ainetuontia. Ruotsin maataloudelle energian tuonti öljyjalosteina ja mm. raakaöljy- ja kivihiiliraaka-aineina on suhteellisesti lähes yhtä tärkeä kuin Suomessa. Koneiden ja laitteiden tuonnin osuus on suurempi kuin Suomen maataloudessa.

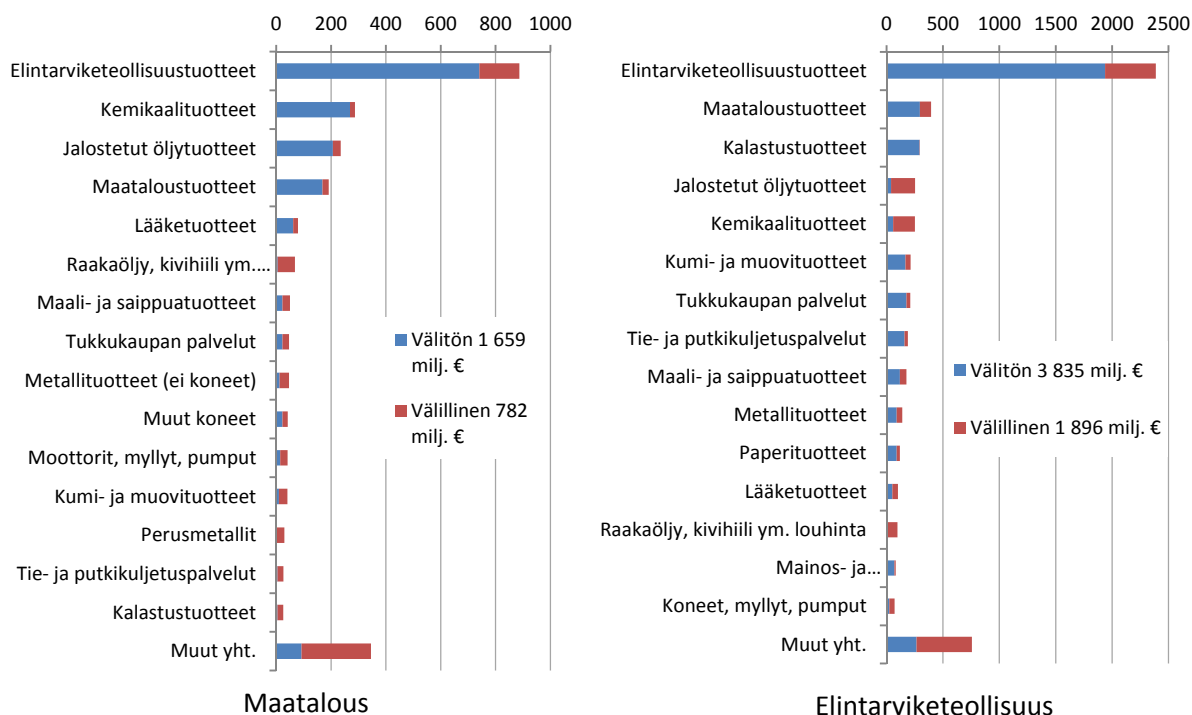
Elintarviketeollisuuden tuontipanokset ovat Ruotsissa samankaltaisia kuin Suomessa. Alan puolijalosteet, elintarviketeollisuustuotteet, ovat molemmissa tärkein tuontituoteryhmä. Ruotsissa niiden osuus on 32 prosenttia ja Suomessa 28. Maataloustuotteita tuodaan molemmissa raaka-aineina ja puolijalosteina. Niiden osuus alan tuonnista on molemmissa noin kaksitoista prosenttia. Kemiallisten tuotteiden osuus ei Ruotsissa ole yhtä suuri kuin Suomessa eikä Ruotsissa elintarviketeollisuus tuo niitä suoraan yhtä paljon kuin Suomessa. Kumi- ja muovituotteissa osuus on molemmissa noin kuusi prosenttia tuonnista, ja elintarviketeollisuus tuo nämä suoraan omaan käyttöönsä. Energiatuonnin osuus öljyjalosteina ja raaka-öljy-, kivihiili-, maakaasu- ym. energiaraaka-aineina on Ruotsissa Suomea pienempi. Liike-elämän palvelujen osuus molemmissa on noin 5 prosenttia.

Kuva 29. Ruotsin maatalouden ja elintarviketeollisuuden panostuonti tuoteryhmittäin vuonna 2011, milj. euroa.

Tanskan maatalouden tärkein tuontituoteryhmä on elintarviketeollisuustuotteet, jotka ovat 40 prosenttia alan tuonnista (kuva 31). Nämä ovat rehuraaka-aineita maan suurelle lihasektorille. Lisäksi tuodaan maataloustuotteita eli viljaa. Tanskassa rehuja sekoitetaan maatoilla. Suomessa rehuja ostetaan teollisina valmisteina. Kemikaalituonti on tärkeä myös Tanskan maataloudelle. Kemikaalituonti on välitöntä eli kasvinviljelyssä käytettäviä torjunta-aineita, lannoitteita jne. Euromääräisesti kemikaalituonnit ovat lähes samansuuruiset, Tanskan suurin ja Ruotsin pienin. Öljyjalosteita Tanskaan tuodaan samoin kuin Suomeen ja Ruotsiin, mutta energian raaka-ainetuonti raakaöljynä, kivihiilenä jne. on pienempää. Lääketuotteiden tuonti on suuresta lihasektorista johtuen suurempi.

Alan puolijalosteet, elintarviketeollisuustuotteet, ovat 42 prosenttia elintarviketeollisuuden tuonnista Tanskassa. Kemikaalituonti on suuremmaksi osaksi välillistä eli esimerkiksi kasvituotannossa tarvittavia torjunta-aineita. Maataloustuotteita tuodaan vähemmän tuotokseen nähden, tuonnin arvo on lähellä Suomea ja Ruotsia pienempi.

Kuva 30. Tanskan maatalouden ja elintarviketeollisuuden panostuonti tuoteryhmittäin vuonna 2011, milj. euroa.

Ruotsin ja Tanskan elintarvikekaupassa vesiliikennepalvelutuonnilla ei ole niin suurta merkitystä kuin Suomessa vaan maatiekuljetuspalveluiden tuonti on tärkeämpi. Yhteistä sen sijaan on liikennejohtopalveluiden ja mainos- ja markkinatutkimuspalvelujen tuonti. Tuontienergia ja energiaraaka-aineet ovat tärkeä myös sekä kumi- ja muovituotteet. Aineisto ei sisällä elintarvikekaupan kulurakennetta, joten elintarvikekaupan panostuonti ei kuvaa elintarvikekaupan erityispiirteitä vaan koko kaupan keskimääräistä.

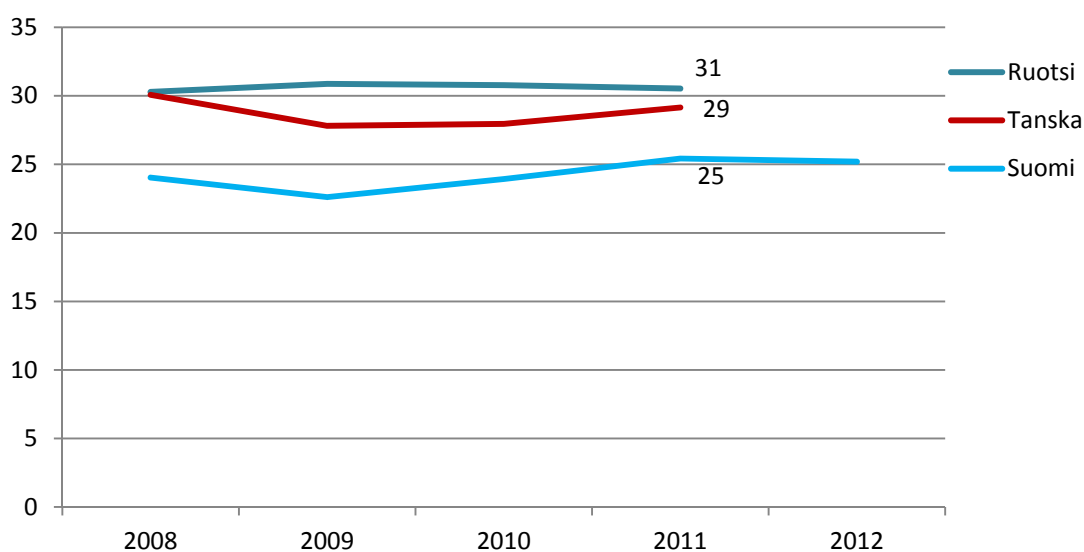
6.3. Elintarvikemarkkinoiden tuonti vuonna 2011

Suomen ja Ruotsin elintarvikemarkkinat ovat lähes samansuuruiset kuin elintarviketoimialojen yhteenlaskettu tuotos, sillä valmiselintarviketuonti ja elintarvikevienti kompensoivat toisiaan. Tanskan kotimaan elintarvikemarkkinat ovat elintarviketoimialojen yhteenlaskettua tuotosta pienempi, sillä vienti on niin paljon valmiselintarviketuontia suurempi (taulukko 4).

Taulukko 4. Elintarvikemarkkinat, tuonti ja vienti Suomessa, Ruotsissa ja Tanskassa vuonna 2011, milj. euroa (luvut sisältävät turkistuotannon). Aineistolähteet: Tilastokeskus 2015a, Statistiska centralbyrån, Danmarks statistik.

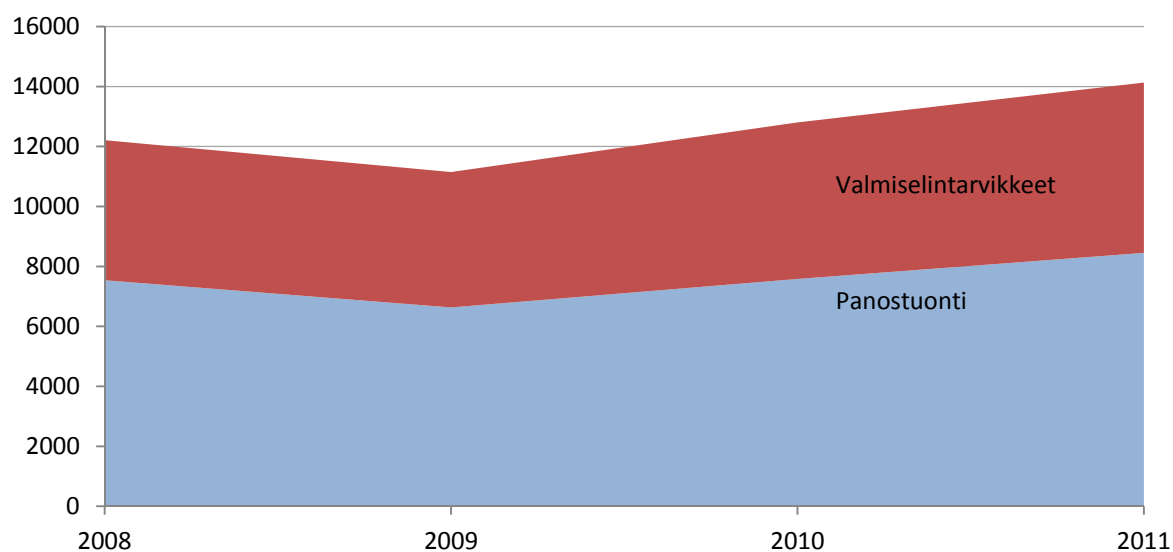
	Välitön panostuonti	Välillinen panostuonti	Panostuonti (a)	Valmiselintarviketuonti (b)	Tuonti yht. (a+b)	Elintarviketoimialojen tuotos yht. (c)	Elintarviketoimialojen vienti (d)	Kotimaan elintarvikemarkkinat (c+b-d)
Suomi	3 275	1 931	5 205	2 453	7 658	28 427	2 706	28 175
Ruotsi	5 897	2 555	8 452	5 682	14 134	42 983	6 671	41 994
Tanska	6 845	1 965	8 810	3 251	12 060	42 301	14 628	30 924

Elintarvikemarkkinoiden tuontiaaste, kun panostuonnin lisäksi huomioidaan valmiselintarviketuonti, on korkein Ruotsissa, 31 prosenttia (kuva 31). Myös Tanskan elintarvikemarkkinoiden tuontiaaste, 29 prosenttia, on Suomen 25 prosenttia korkeampi. Tanskan kotimaan elintarvikemarkkinoiden tuontiaaste on Ruotsia pienempi, sillä Tanskan tuonnista suurempi osuus kohdistuu vientituotantoon. Tanskassa ja Ruotsissa sekä tuontipanosten osuus elintarviketuotannossa että valmiselintarviketuonnin osuus elintarvikemarkkinoilla ovat suuremmat kuin Suomessa. Valmiselintarviketuonnin osuus on suurin Ruotsissa.

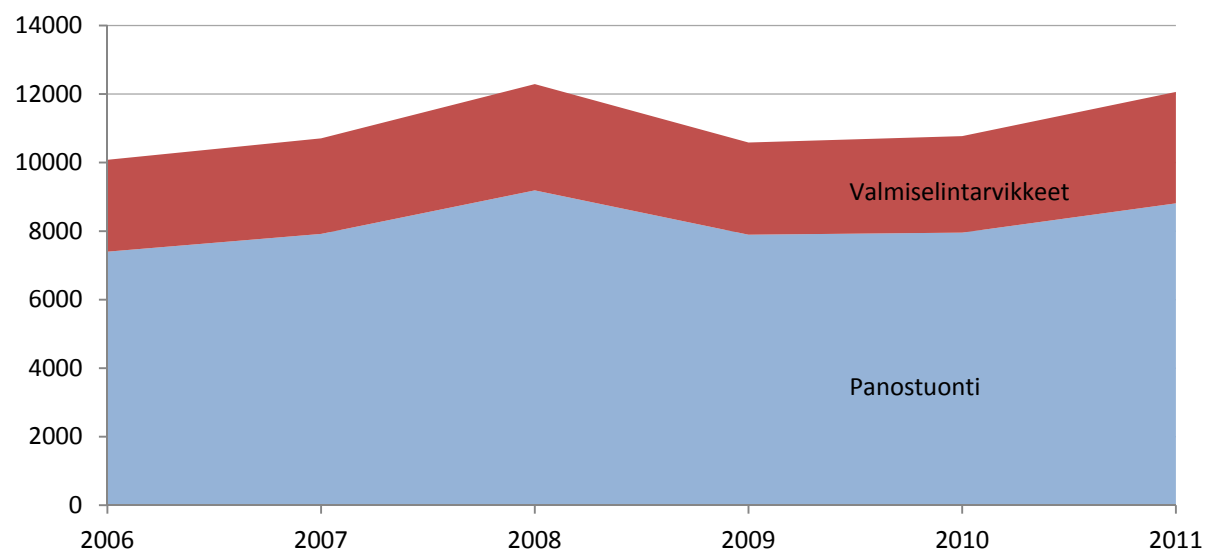
Kuva 31. Elintarvikemarkkinoiden tuontiaaste Suomessa, Ruotsissa ja Tanskassa vuonna 2008–2011, %

Ruotsin elintarviketoimialojen panostuonti ja valmiselintarviketuonti oli yhteensä 14 134 milj. euroa vuonna 2011 (kuva 32). Vuodesta 2008 tuonti on kasvanut 1 922 milj. euroa eli 16 prosenttia. Keskimääräinen kasvu on 5,2 prosenttia vuodessa. Tuonnista suurempi osuus, 68 prosenttia, on panostuontia. Valmiselintarviketuonti on kasvanut panostuontia nopeammin. Valmiselintarviketuonti kasvoi 7,2 prosenttia ja panostuonti 4,0 prosenttia vuodessa.

Kuva 32. Ruotsin elintarviketoimialojen panostuonti ja valmiselintarviketuonti vuosina 2008–2011, milj. euroa (käyvin hinnoin)

Tanskan elintarviketoimialojen panostuonti ja valmiselintarviketuonti oli yhteensä 12 060 milj. euroa vuonna 2011 (kuva 33). Vuodesta 2006 tuonti on kasvanut 1 980 milj. euroa eli 20 prosenttia. Keskimääräinen kasvu on neljä prosenttia vuodessa. Tuonnista suurempi osuus, 73 prosenttia, on panostuontia. Valmiselintarviketuonti on kasvanut panostuontia hieman nopeammin. Valmiselintarviketuonnin keskimääräinen kasvu oli 4,2 prosenttia ja panostuonnin 3,8 prosenttia vuodessa.

Kuva 33. Tanskan elintarviketoimialojen panostuonti ja valmiselintarviketuonti vuosina 2006–2011, milj. euroa (käyvin hinnoin)

7. Yhteenveto ja johtopäätökset

Elintarvikemarkkinoiden tuonnin analyysi vuosilta 2003–2012 osoittaa, että valmiselintarviketuonnin lisäksi panostuonnin huomioon ottava elintarvikemarkkinoiden tuontiaaste on kasvanut 0,7 prosenttiyksikön vuosivauhdilla. Valmiselintarviketuonnin kasvua selittää määrän kasvu, sen sijaan panostuonnissa hinnat ovat nousseet tuontimääriä nopeammin. Elintarvikemarkkinoiden kokonaistuonnista valtaosa on tuontipanoksia.

Tutkimuksessa arvioitiin suuntaa-antavasti myös elintarviketoimialojen vuosi-investointien edellyttämää tuontitarvetta. Sinänsä pitkäkestoisten investointitarvaroiden uusimiselle ei ole välitöntä tarvetta lyhytaikaisissa häiriötilanteissa. Vuonna 2012 elintarviketoimialojen investoinnit olivat 2 080 milj. euroa, joista tuontia arvioitiin olevan 825 milj. euroa eli 40 prosenttia. Muiden tuotantopanosten tuonti oli 5 380 milj. euroa ja valmiselintarviketuonti 2 495 milj. euroa. Elintarvikemarkkinoiden tuonti yhteensä oli 8 700 milj. euroa.

Elintarvikemarkkinoiden tuontiaaste vuonna 2012 oli 28 prosenttia kun tuonnissa huomioidaan elintarviketoimialojen panostuonti, investointien edellyttämä tuonti ja valmiselintarviketuonti.

Tuontipanosasteet nousivat vuosien 2008–2012 aikana lähes kaikilla elintarviketoimialoilla. Lukuun ottamatta maatalouden, kalanjalostuksen, mylly- ja tärkkelysalan sekä juomien valmistuksen toimialoja vuoden 2012 tuontipanosaste oli elintarviketoimialoilla suurempi kuin vuonna 2008. Suurin nousu oli kasvi- ja eläinöljyjen ja -rasvojen jalostuksessa. Seuraavaksi eniten nousivat hedelmien ja kasvien jalostuksen sekä muiden elintarvikkeiden valmistuksen tuontiaasteet. Kalanjalostuksen tuontipanosaste laski eniten.

Panostuonnin rakenne on pysynyt ennallaan. Elintarviketuotannon ja -jakelun tärkein tuontituoteryhmä on kemikaalit ja kemialliset tuotteet. Näistä suuri osa on maatalouteen tuotavia kasvin-suojeluaineita ja lannoitteita, mutta myös kaikilla aloilla käytettävät puhdistus- ja desinfiointikemikaalit ovat merkittävä erä. Maataloustuotteiden tuontia ovat puutarhatalouden, nurmi- ja öljykasvien sekä sokerijuurikkaan siemenet. Viljoista etenkin ruista tuodaan jauhojen raaka-aineeksi. Alkutuotannon tuotteita tuodaan paljon raakakahvina, hedelminä, vihanneksina ja kasviksina elintarviketeollisuuteen raaka-aineiksi. Elintarviketeollisuudessa maataloustuotteita tärkeämpiä tuontituotteita ovat elintarviketeollisuuden puolivalmisteet esimerkiksi soijavalkuainen ja eri rehuaineet. Elintarviketuotannon ja -jakelun sujumiseksi energiaa tuodaan raakaöljynä, kivihiihenä ja maakaasuna sekä erilaisina öljyjalosteina.

Liikkeenjohdon palvelut sekä mainos- ja markkinatutkimuspalvelut ovat tärkeitä tuontituoteryhmiä. Tätä selittää se, että kotimainen elintarviketuotanto ja -kauppa ovat kansainvälisiä. Valmiselintarvikkeita ja tuotantopanoksia tuodaan, elintarvikkeita viedään ja jalostussektorin ja kaupan alan yritykset toimivat ulkomailla. Toisaalta tuloksiin tulee suhtautua varauksella palvelualojen tuonnin tilastoinnin ja panos-tuotostaulukoihin kohdistamisen vaikeuksien vuoksi. Toimialojen palveluiden tuonnin merkityksen selittäminen edellyttää lisätutkimusta ja tilastoimisen kehittämistä laskennallisesta arviosta lähdepohjaiseksi.

Välillinen tuonti eli kotimaan muiden alojen tuonti elintarviketuotantoa ja -jakelua varten tarkoittaa, että elintarvikeala on riippuvainen muusta kotimaan tuotannosta. Tuotannon jatkuvuuden näkökulmasta tämä tarkoittaa sitä, että tuontituotteiden saatavuus tulee varmistaa tuotantoketjun eri vaiheissa. Ei riitä, että elintarvikeyritys varmistaa tuotannossa käytetyn tuontitavaran tai -palvelun saatavuuden, vaan on myös varmistettava, että kotimainen tarviketoimittaja on varmistanut omalta osaltaan tuonnin jatkuvuuden.

Tuontihäiriöiden lisäksi tuonti vaikuttaa muillakin tavoin. Keskeisten tuontipanosien kuten energian ja soijan hintaheilahtelut vaikuttavat kotimaisen tuotannon kannattavuuteen. Kotimaista tuotantoa haastaa myös valmiselintarvikkeiden tuonnin kasvu. Valmiselintarviketuonti lisää kilpailua kotimaassa. Tuotannon ylläpitämiseksi on kehitettävä uusia tuotteita ja lisämarkkinoita on haettava viennistä.

Suomen, Ruotsin ja Tanskan elintarvikemarkkinat ovat erilaiset. Väkirikkaimman Ruotsin elintarvikemarkkina on selvästi suurin, eikä sen oma tuotanto riitä kattamaan kysyntää. Tanskan maaperä soveltuu viljelyyn ja se on vahvasti erikoistunut elintarvikevientiin. Sianlihan tuotanto vaatii kuitenkin tuontisoojia ja Tanskan tuotanto on maista tuontiriippuvaisiin. Myös Ruotsin tuotanto on Suomea tuontiriippuvaisempi. Tärkeimmät tuontipanokset ovat pääasiassa samoja, vaikka erojakin on. Kemiikaalit on Suomen tavoin tärkein maatalouden tuontituoteryhmä Ruotsissa ja toiseksi suurin Tanskassa. Rehuraaka-aineet ovat Tanskassa maatalouden tärkein tuontipanosa ja tärkeitä ne ovat myös muissa. Öljyjalosteet ovat Suomen lailla tärkeä tuontituoteryhmä Ruotsissa ja Tanskassa. Energian raaka-aineiden tuonti sen sijaan eivät ole yhtä tärkeitä Tanskassa kuin muissa maissa. Elintarviketeollisuuden tärkein tuontituoteryhmä kaikissa maissa on oman alan jalosteet eli elintarviketeollisuuden tuotteet.

Tutkimuksen analyysi elintarviketuotannon panostuonnista edellyttää yksityiskohtaista aineistoa. Panos-tuotosaineisto summaa alan yritysten taloustoiminnat toimialoittain ja tuoteryhmittäin, jolloin tuonnin yksityiskohtaisempi avaaminen ei ole mahdollista. Analyysi antaa kuitenkin käyttökelpoisen kuvan toimialojen tuonnista. Eri maiden seikkaperäinen vertailu edellyttäisi perusteellista syventymistä kohdemaiden tilastojen laadinnan saloihin.

Lisätutkimustarpeista huolimatta tehty vertailututkimus tuo uutta tietoa kohdemaiden elintarviketuotannon ja -markkinoiden tuontiriippuvuuksista ja rakenteista. Tämä tieto on tarpeellinen, kun arvioidaan Suomen elintarvikealan haavoittuvuutta suhteessa lähinaapureihin.

Kirjallisuus

- Jansik, C. 2015. Kaupan omat merkit siivittävät elintarviketuontia Saksasta. Teoksessa: Niemi, J. & Ahlstedt, J. (toim.) Suomen maatalous ja maaseutuelinkeinot 2015. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 25/2015. Luonnonvarakeskus (Luke). s. 18–21.
- Jansik, C., Irz, X. & Kuosmanen, N. 2014. Competitiveness of Northern European dairy chains. MTT Taloustutkimus. Julkaisuja 116. 160 s.
- Jordsbruksstatistik årsbok 2014. Saatavissa internetistä: <http://www.jordbruksverket.se>
- Kalamarkkinakatsaus 2014. Saatavissa internetistä: http://www.rktl.fi/www/uploads/pdf/kalamarkkinakatsaus_2014.pdf
- Kananen, I. 2015. Suomen huoltovarmuus. Riittääkö energia ja ruoka, toimiiko tiedonkulku? Docendo.
- Karjalainen, P. 2013. The carbon footprint of the Finnish beverage industry for years 2000-2012 as calculated with CCaLC. Pro gradu –tutkielma. Bio- ja ympäristötieteellinen tiedekunta. Helsingin yliopisto. Saatavissa internetistä: <http://bit.ly/1OnuQLt>
- Knuuttila, M. 2015. Elintarvikekauppa osana elintarvikesektoria. Kansantaloudellinen aikakauskirja 1/2015. s. 40–55.
- Knuuttila, M., Vatanen, E., Jansik, C. & Niemi, J. 2012. Elintarviketuotannon ja elintarvikemarkkinoiden riippuvuus tuonnista. MTT Raportti 61.
- Neilimo, K. 2009. Kaupan kansainvälistyminen. Teoksessa: Koistinen, K., Lammi, M. & Rajjas, A. (toim.). Kaupasta kaikille. Helsinki 2009. s. 27–36. Saatavissa internetistä: [\[https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152370/Kaupasta_kaikille.pdf?sequence=1\]](https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152370/Kaupasta_kaikille.pdf?sequence=1) (12.5.2015)
- Peltola, H. 2009. Kauppakisan voittajat ja voitettut. Teoksessa: Koistinen, K., Lammi, M. & Rajjas, A. (toim.). Kaupasta kaikille. Helsinki 2009. s. 37–48. Saatavissa internetistä: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152370/Kaupasta_kaikille.pdf?sequence=1
- Statistical Yearbook 2015. Statistics Denmark. Saatavissa internetistä: <http://www.dst.dk/en/Statistik/Publikationer>
- Viljastrategia 2012. Kansallinen viljastrategia 2012-2020. Vilja-alan yhteistyöryhmä. Saatavissa internetistä: https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/taloustohtori/viljatietopankki/raportit/KansallinenViljastrategia_2012_2020_net.pdf

Tilastolähteet

- Danmarks statistik 2015. Saatavissa internetistä: <http://www.dst.dk/en/Statistik.aspx>
- Statistiska Centralbyrån 2015. Saatavissa internetistä: <http://www.scb.se/en/>
- Tilastokeskus 2015a. Aineiston erillistilaus, tarkennettu panos-tuotosaineisto.
- Tilastokeskus 2015b. Kansantalouden tilinpito, Kiinteän pääoman bruttomuodostus.
- Tilastokeskus 2015c. Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilasto.
- Tulli 2015. Ulkomaankauppatilastot. Saatavissa internetistä: <http://www.tulli.fi/fi/>

Liite 1. Tutkimuksen laajennettu toimialajako (TOL2008)

- 01 Kasvinviljely, kotieläin- ja riistatalous
- 02 Metsätalous ja puunkorjuu
- 03 Kalastus ja vesiviljely
- 05_09 Kaivostoiminta ja louhinta
- 101 Teurastus, lihan säilyvyyskäsittely ja lihatuotteiden valmistus
- 102 Kalan, äyriäisten ja nilviäisten jalostus ja säilöntä
- 103 Hedelmien ja kasvien jalostus ja säilöntä
- 104 Kasvi- ja eläinöljyjen ja -rasvojen valmistus
- 105 Maitotaloustuotteiden valmistus
- 106 Mylly- ja tärkkelystuotteiden valmistus
- 107 Leipomotuotteiden, makaronien yms. valmistus
- 108 Muiden elintarvikkeiden valmistus
- 109 Eläinten ruokien valmistus
- 110 Juomien valmistus
- 120 Tupakkatuotteiden valmistus
- 13_15 Tekstiilien, vaatteiden ja nahkatuotteiden valmistus
- 16 Sahatavaran, puu- ja korkkituotteiden valm. (pl. huonekalut)
- 17 Paperin, paperi- ja kartonkituotteiden valmistus
- 18 Painaminen ja tallenteiden jäljentäminen
- 19 Koksen ja jalostettujen öljytuotteiden valmistus
- 20 Kemikaalien ja kemiallisten tuotteiden valmistus
- 21 Lääkeaineiden ja lääkkeiden valmistus
- 22 Kumi- ja muovituotteiden valmistus
- 23 Muiden ei-metallisten mineraalituotteiden valmistus
- 24 Metallien jalostus
- 25 Metallituotteiden valmistus (pl. koneet ja laitteet)
- 26 Tietokoneiden, elektronisten ja optisten tuotteiden valm.
- 27 Sähkölaitteiden valmistus
- 28 Muiden koneiden ja laitteiden valmistus
- 29 Moottoriajoneuvojen, perävaunujen ja puoliperävaunujen valm.
- 30 Muiden kulkuneuvojen valmistus
- 31_32 Huonekalujen valmistus; muu valmistus
- 33 Koneiden ja laitteiden korjaus, huolto ja asennus
- 35 Sähkö-, kaasu- ja lämpöhuolto, jäähdytysliiketoiminta
- 36 Veden otto, puhdistus ja jakelu
- 37_39 Viemäri- ja jätevesihuolto, jätteen keruu, käsittely ja loppusijoitus; kierrätys, maaperän ja vesistöjen kunnostus, ympäristöhuoltopalvelut
- 41_43 Rakentaminen
- 45 Moottoriajoneuvojen ja -pyörien kauppa sekä korjaus
- 46 Tukku kauppa (pl. moottoriajoneuvojen ja -pyörien kauppa)
- 47 Vähittäiskauppa (pl. moottoriajoneuvojen kauppa)
- 49 Maaliikenne ja putkijohtokuljetus
- 50 Vesiliikenne
- 51 Ilmaliikenne
- 52 Varastointi ja liikennettä palveleva toiminta
- 53 Posti- ja kuriiritoiminta
- 55 Majoitus
- 56 Ravitsemistoiminta
- 58 Kustannustoiminta
- 59_60 Elokuva- ja tv-ohjelmatuotanto, äänitt. ja musiikin kustant., radio- ja televisiotoiminta
- 61 Televiestintä
- 62_63 Ohjelmistot, konsultointi ja siihen liittyvä toiminta, tietopalvelutoiminta

- 64 Rahoituspalvelut (pl. vakuutus- ja eläkevakuutustoiminta)
- 65 Vakuutusvakuutustoiminta (pl. pakollinen sosiaalivakuutus)
- 66 Rahoitusta ja vakuuttamista palveleva toiminta
- 68 Kiinteistöalan toiminta, pl. asuntojen ja asuinkiinteistöjen hallinta
- 68A Asuntojen ja asuinkiinteistöjen hallinta
- 69_70 Lakiasiain- ja laskentatoimen palvelut, pääkonttorien toiminta; liikkeenjohdon konsultointi
- 71 Arkkitehti- ja ins.palvelut; tekninen testaus ja analysointi
- 72 Tieteellinen tutkimus ja kehittäminen
- 73 Mainostoiminta ja markkinatutkimus
- 74_75 Muut erikoistuneet palvelut liike-elämälle, eläinlääkintäpalvelut
- 77 Vuokraus- ja leasingtoiminta
- 78 Työllistämistoiminta
- 79 Matkatoimistojen ja -järjestäjien toiminta; varauspalvelut
- 80_82 Turvallisuus-, vartiointi- ja etsiväpalvelut, kiinteistön- ja maisemanhoito, hallinto- ja tukipalvelut liike-elämälle
- 84 Julkishallinto ja maanpuolustus, pakollinen sosiaalivakuutus
- 85 Koulutus
- 86 Terveyspalvelut
- 87_88 Sosiaalipalvelut
- 90_92 Kulttuuri- ja viihdetoiminta, kirjastojen ja muiden kulttuurilaitosten toiminta, rahapeli- ja vedonlyöntipalvelut
- 93 Urheilutoiminta sekä huvi- ja virkistyspalvelut
- 94 Järjestöjen toiminta
- 95 Tietokoneiden, henk.koht. ja kotitaloustavaroiden korjaus
- 96 Muut henkilökohtaiset palvelut
- 97_98 Kotitalouksien toim. kotitaloustyöntekijöiden työnantajina, kotitaloudet; tavaroiden ja palv. tuottaminen omaan käyttöön

Liite 2. Tutkimuksen laajennettu tuontituotteiden luokitus (TOL 2008)

- 01 Maatalous- ja riistataloustuotteet sekä niihin liittyvät palvelut
- 02 Metsätaloudesta ja siihen liittyvistä palveluista saadut tuotteet
- 03 Kala ja muut kalastustuotteet; vesiviljelytuotteet; kalastusta avustavat palvelut
- 05_09 Kaivostoiminta ja louhinta
- 101 Säilötty liha ja lihavalmisteet
- 102 Jalostettu ja säilötty kala sekä jalostetut ja säilöttyt äyriäiset ja nilviäiset
- 103 Jalostetut tai säilöttyt hedelmät, marjat ja kasvikset
- 104 Eläin- ja kasviöljyt ja -rasvat
- 105 Maitotaloustuotteet
- 106 Mylly- ja tärkkelystuotteet
- 107 Leipomotuotteet, makaronit yms.
- 108 Muut elintarvikkeet
- 109 Valmistettu eläinrehu ja lemmikkieläinten ruoka
- 110 Juomat
- 120 Tupakkatuotteet
- 13_15 Tekstiili-, vaatetus- ja nahkatuotteet
- 16 Puutavara, puu- ja korkkituotteet (pl. huonekalut); olki- ja punontatuotteet
- 17 Paperi ja paperituotteet
- 18 Painatus- ja tallennuspalvelut
- 19 Koksi ja jalostetut öljytuotteet
- 20 Kemikaalit ja kemialliset tuotteet
- 21 Lääkkeiden lähtöaineet ja lääkevalmisteet
- 22 Kumi- ja muovituotteet
- 23 Muut ei-metalliset mineraalituotteet
- 24 Perusmetallit
- 25 Metallituotteet, ei kuitenkaan koneet ja laitteet
- 26 Tietokoneet, elektroniset ja optiset tuotteet
- 27 Sähkölaitteet
- 28 Koneet ja laitteet, muualle luokittelemattomat
- 29 Moottoriajoneuvot, perävaunut ja puoliperävaunut
- 30 Muut kulkuneuvot
- 31_32 Muu valmistus ml. huonekalut
- 33 Koneiden ja laitteiden korjaus- ja asennuspalvelut
- 35 Sähkö, kaasu, lämpö ja ilmastointi
- 36 Luonnonvesi; veden puhdistus- ja jakelupalvelut
- 37_39 Jäte- ja jätevesihuolto
- 41_43 Rakentaminen
- 45 Moottoriajoneuvojen ja moottoripyörien tukku- ja vähittäiskaupan palvelut ja korjauspalvelut
- 46 Tukku kaupan palvelut (pl. moottoriajoneuvojen ja moottoripyörien tukku kaupan palvelut)
- 47 Vähittäiskaupan palvelut (pl. moottoriajoneuvojen ja moottoripyörien kauppa)
- 49 Maaliikenne- ja putkijohtokuljetuspalvelut
- 50 Vesiliikennepalvelut
- 51 Ilmaliikennepalvelut
- 52 Varastointi- ja liikennettä avustavat palvelut
- 53 Posti- ja kuriiripalvelut
- 55 Majoitustoiminta
- 56 Ravitsemistoiminta
- 58 Kustannuspalvelut
- 59_60 Audiovisuaalinen toiminta
- 61 Televiestintäpalvelut
- 62_63 Tietojenkäsittelypalvelut, muu tietopalvelutoiminta
- 64 Rahoituspalvelut (pl. vakuutus- ja eläkevakuutuspalvelut)
- 65 Vakuutus-, jälleenvakuutus- ja eläkevakuutuspalvelut (pl. pakollinen sosiaalivakuutus)

- 66 Rahoituspalveluja ja vakuutuspalveluja avustavat palvelut
- 68 Kiinteistöalan palvelut
- 68A Asuntojen hallinta
- 69_70 Liikkeenjohdon palvelut
- 71 Arkkitehtipalvelut ja tekniset palvelut; tekniset testaus- ja analysointipalvelut
- 72 Tieteelliset tutkimus- ja kehittämispalvelut
- 73 Mainos- ja markkinatutkimuspalvelut
- 74_75 Muut liike-elämän palvelut ja eläinlääkintä
- 77 Vuokraus- ja leasingpalvelut
- 78 Työvoimapalvelut
- 79 Matkatoimistojen ja matkanjärjestäjien palvelut, muut varauspalvelut ja niihin liittyvät palvelut
- 80_82 Muut tukipalvelut
- 84 Julkisen hallinnon ja maanpuolustuksen palvelut; pakolliset sosiaalivakuutuspalvelut
- 85 Koulutuspalvelut
- 86 Terveystuotepalvelut
- 87_88 Sosiaalipalvelut
- 90_92 Kulttuuritoiminta ja rahapelit
- 93 Urheilu-, huvi- ja virkistyspalvelut
- 94 Järjestöjen palvelut
- 95 Tietokoneiden ja henkilökohtaisten ja kotitaloustavaroiden korjauspalvelut
- 96 Muut henkilökohtaiset palvelut
- 97_98 Kotitalouspalvelut

Liite 3. TOL 69_70 Liikkeenjohdon palvelut**69 Lakiasiainpalvelut ja laskentatoimen palvelut****69.1 Lakiasiainpalvelut**

- 69.10 Lakiasiainpalvelut
- 69.10.1 Lakiasiainpalvelut
- 69.10.11 Lainopilliset neuvonta- ja edustuspalvelut rikosoikeudellisissa asioissa
- 69.10.12 Lainopilliset neuvonta- ja edustuspalvelut yhtiö- ja kauppaoikeutta koskevilla oikeudellisissa asioissa
- 69.10.13 Lainopilliset neuvonta- ja edustuspalvelut työoikeutta koskevilla oikeudellisissa asioissa
- 69.10.14 Lainopilliset neuvonta- ja edustuspalvelut siviilioikeutta koskevilla oikeudellisissa asioissa
- 69.10.15 Patenteja ja teollis- ja tekijänoikeuksia koskevat lainopilliset palvelut
- 69.10.16 Notariaattipalvelut
- 69.10.17 Välimies- ja sovittelupalvelut
- 69.10.18 Huutokauppoihin liittyvät lainopilliset palvelut
- 69.10.19 Muut lainopilliset palvelut

69.2 Laskentatoimen ja kirjanpidon palvelut sekä tilintarkastuspalvelut

- 69.20 Laskentatoimen ja kirjanpidon palvelut sekä tilintarkastuspalvelut
- 69.20.1 Tilintarkastuspalvelut
- 69.20.10 Tilintarkastuspalvelut
- 69.20.2 Laskentatoimen palvelut
- 69.20.21 Laskentatoimen tarkastuspalvelut
- 69.20.22 Rahoituslaskelmien laadintapalvelut
- 69.20.23 Kirjanpitolpalvelut
- 69.20.24 Palkanlaskentapalvelut
- 69.20.29 Muut laskentatoimen palvelut
- 69.20.3 Veroneuvontapalvelut
- 69.20.31 Veroneuvonta- ja verovalmistelupalvelut yrityksille
- 69.20.32 Verovalmistelu- ja verosuunnittelupalvelut yksityishenkilöille
- 69.20.4 Maksukyvyttömyyteen ja konkurssipesän hallintoon liittyvät palvelut
- 69.20.40 Maksukyvyttömyyteen ja konkurssipesän hallintoon liittyvät palvelut

70 Pääkonttorien palvelut**70.1 Pääkonttorien palvelut**

- 70.2 Liikkeenjohdon konsultointipalvelut
- 70.21 Suhdetoiminta- ja viestintäpalvelut
- 70.22 Liikkeenjohdon ja muut johdon konsultointipalvelut
- 70.22.1 Liikkeenjohdon konsultointipalvelut
- 70.22.11 Strategiseen liikkeenjohtoon liittyvät konsultointipalvelut
- 70.22.12 Taloushallinnon konsultointipalvelut (pl. yhtiöverotukseen liittyvät)
- 70.22.13 Markkinoinnin konsultointipalvelut
- 70.22.14 Henkilöstöhallinnon konsultointipalvelut
- 70.22.15 Tuotannonhallinnan konsultointipalvelut
- 70.22.16 Toimitusketjuun liittyvät konsultointipalvelut ja muut yrityshallinnon konsulttipalvelut
- 70.22.17 Liiketoimintaprosessiin liittyvät johdon palvelut
- 70.22.2 Muut projektinhoitopalvelut (pl. rakennushankkeiden projektinhoitopalvelut)
- 70.22.20 Muut projektinhoitopalvelut (pl. rakennushankkeiden projektinhoitopalvelut)
- 70.22.3 Muut liike-elämän konsultointipalvelut
- 70.22.30 Muut liike-elämän konsultointipalvelut

Liite 4. TOL 73 Mainos- ja markkinatutkimuspalvelut

<u>73.1</u>	<u>Mainospalvelut</u>
73.11	Mainostoimistojen palvelut
73.11.1	Mainostoimistojen palvelut
73.11.11	Kokonaismainospalvelut
73.11.12	Suoramarkkinointi ja -mainontapalvelut
73.11.13	Mainonnan suunnittelupalvelut
73.11.19	Muut mainospalvelut
73.12	Tiedotusvälineiden edustuspalvelut
73.12.1	Mainostilan tai -ajan myynti palkkio- tai sopimusperusteisesti
73.12.11	Painettujen tiedotusvälineiden mainostilan tai -ajan myynti palkkio- tai sopimusperusteisesti
73.12.12	Television ja radion mainostilan tai -ajan myynti palkkio- tai sopimusperusteisesti
73.12.13	Internetin mainostilan tai -ajan myynti palkkio- tai sopimusperusteisesti
73.12.14	Tapahtumiin liittyvä mainosmyynti
73.12.19	Muun mainostilan tai -ajan myynti palkkio- tai sopimusperusteisesti
73.12.2	Mainostilan tai -ajan jälleenmyynti palkkio- tai sopimusperusteisesti
<u>73.2</u>	<u>Markkina- ja mielipidetutkimuspalvelut</u>
73.20	Markkina- ja mielipidetutkimuspalvelut
73.20.1	Markkinatutkimukset ja niiden kaltaiset palvelut
73.20.11	Markkinatutkimuspalvelut: kvalitatiiviset kyselytutkimukset
73.20.12	Markkinatutkimuspalvelut: kvantitatiiviset kertaluonteiset kyselytutkimukset
73.20.13	Markkinatutkimuspalvelut: kvantitatiiviset jatkuvat ja toistuvat kyselytutkimukset
73.20.14	Markkinatutkimuspalvelut, muut kuin kyselytutkimukset
73.20.19	Muut markkinatutkimuspalvelut
73.20.2	Mielipideselvityspalvelut

Luonnonvarakeskus
Viikinkaari 4
00790 Helsinki
puh. 029 532 6000